

GLASUL CERBICIEI

www.ris.in.rs

REVISTĂ DE CULTURĂ ȘI ISTORIE A ROMÂNILOR DIN SERBIA Nr. 12 * Anul IV * 2013 * Vârșeț * Exemplar gratuit

CRĂCIUNUL

Castitate spirituală.

Legătura dintre cer și pământ. Dăruirea bucuriei prin excelență. Puritatea adevărului mitic. Cântarea Cântărilor. Rodul sărbătorilor ancestrale. Lumina genezei. Axiomă divinității Nașterii Domnului. Moment deosebit în viața neamului încercat din greu prin dăruire aprigă în agonia eforturilor pentru

UNITATE.

Români,

"Lumina luminează în întuneric, și întunericul n-a biruit-o" (Ioan 1,5)
Sărbători de iarnă fericite!

La mulți ani!

Mediul Asociativ

Românesc din Serbia

Strategia culturală: "Prin cultură la identitate și spiritualitate"

Regiunea Banat
de-a lungul secolelor

Un luptător bănățean:
Ștefan Jianu

PASTORALĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI

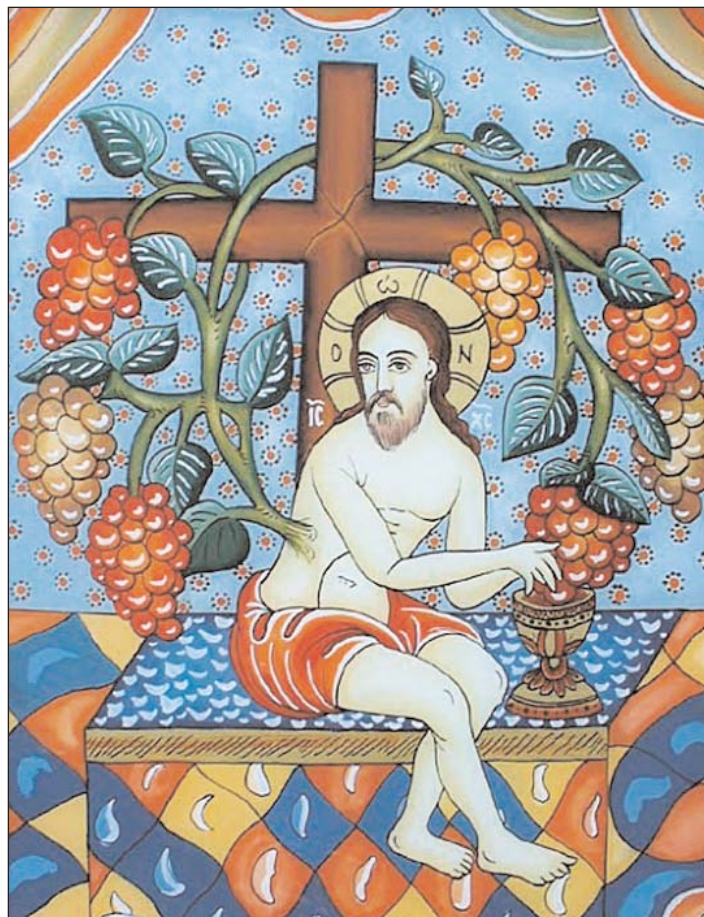
DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP-
LOCTIITOR AL SFINTEI ȘI DE DUMNEZEU
PĂZITEI EPISCOPII A DACIEI FELIX

*Hristos - „Strugurele stors în potirul lumii”
(Cf. Facere 40,11)*

**Prea cucernici părinți și frați preoți,
lubiți credincioși și credincioase,**

„Atunci a spus marele paharnic visul său lui Iosif și a zis: «Eu am văzut în vis că era înaintea mea o coardă de vie; și coarda aceea avea trei vițe; apoi a înfrunzit, a înflorit și au crescut struguri și s-au copt. Și paharul lui faraon era în mâna mea; și părea că am luat un strugure și l-am stors în paharul lui faraon și am dat paharul în mâna lui faraon». Acestuia Iosif i-a zis: «Iată tâlcuirea visului tău: cele trei vițe înseamnă trei zile. După trei zile își va aduce aminte faraon de dregătoria ta și te va pune iarăși în slujba ta; și vei da lui faraon paharul în mână, cum făceai mai înainte, când erai paharnic la el.»" (Facere 40,9-13).

Ca răspuns la întrebarea esențială și existențială a psalmistului, proorocului și împăratului David: „Cine mă va adăpa cu apă din fântâna de la poarta Betleemului?” (II Regi 23,15) - întrebare care străbătând veacurile, ajunge până la noi - am ales din cuvântul lui Dumnezeu textul de mai sus, din cartea Facerii în care Duhul Sfânt ne vorbește despre visul paharnicului lui faraon tâlcuit de către dreptul Iosif în temniță, vis și tâlcuire care cuprind și ascund un tainic sens hristologic. Aflându-se în închisoare pentru oarecare pricină, paharnicul anonim al lui faraon vede în visul său de noapte înaintea sa o coardă de viță-de-vie cu trei mlădițe care înverzesc, înfloresc și rodesc struguri ce s-au copt. Apoi paharnicul se vede pe sine ținând într-o mână paharul lui faraon în care stoarce cu cealaltă mână un strugure cules de pe cele trei mlădițe, oferind în cele din urmă stăpânului său tainicul potir. Mărturisind dreptului Iosif acest vis, paharnicul lui faraon aude: „Iată tâlcuirea visului tău: **cele trei vițe înseamnă trei zile**. După trei zile își va aduce aminte faraon de dregătoria ta și te va pune iarăși în slujba ta și vei da lui faraon paharul în mână, cum făceai mai înainte, când erai paharnic la el" (Facere 40,12-13). Prin această tâlcuire primită de la Dumnezeu, dreptul Iosif descoperă sensul profetic ascuns în visul paharnicului lui faraon, dar sărbătoarea Nașterii Domnului din anul acesta ne dezvăluie și sensul teologic mai adânc al acestor

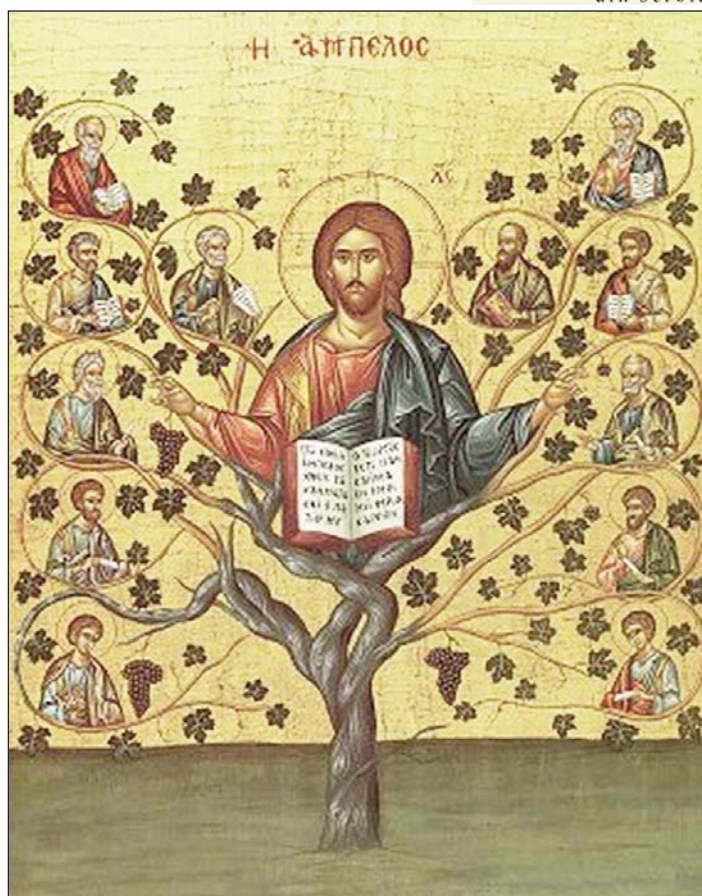

cuvinte, cu referire precisă la Domnul și Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care în cuvântarea de la Cina cea de Taină avea să spună: „Eu sunt vița cea adevărată - din visul paharnicului lui faraon - și Tatăl Meu este lucrătorul... Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic" (Ioan 15,1 și 5).

„Cele trei vițe înseamnă trei zile" (Facere 40,12). Praznicul Nașterii Domnului - când Dumnezeu „pe pământ S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit" (Baruh 3,38), întrucât „Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi" (Ioan 1,14) - este o preafrumoasă coardă de viță-de-vie ca sărbătoare împăratească și „Maică a tuturor sărbătorilor", cum o numea sfântul Ioan Gurădeaur, cu trei mlădițe, adică cele trei zile ale praznicului, în care noi, cei ce suntem chemați și rânduiți să ținem în mână paharul cuvântului lui Dumnezeu și potirul euharistie al lui Hristos, să oferim credincioșilor spre împărțire și cuminecare Strugurele cel duhovnicesc, precum ni se descoperă în icoana ortodoxă de la proscomidiar „Iisus Hristos - vița cea adevărată". Prin urmare, ne simțim îndatorați să culegem Strugurele cel duhovnicesc de pe mlădițele praznicului Nașterii Domnului și să-L stoarcem în potirul sărbătorii, împărțându-L celor însetați, după cuvântul Domnului: „Feriți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura" (Matei 5,6).

La această lucrare duhovnicească ne ajută atât magii de la răsărit care aduc daruri, cât și păstorii de la Betleem care se închină, dar mai ales îngerii din cer care cântă „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bunăvoire” (Luca 2,14). De aceea Biserica lui Hristos se bucură și pământul întreg tresaltă, după cuvintele psalmistului: „Strigați lui Dumnezeu tot pământul, cântați și vă bucurați și cântați” (Psalmul 97,6; 99,1), în tropare, condace, catavasii și colinde. „Cele trei vițe înseamnă trei zile” (Facere 40,12). Vița sau mlădița întâia este ziua întâi a Nașterii Domnului, ziua când, la „plinirea vremii” (Galateni 4,4) a venit „Sfântul sfinților” (Daniel 9,24). Vița sau mlădița a doua este ziua a doua a praznicului, pe care Biserica Ortodoxă o însemnează și o cinstește ca fiind „Soborul Maicii Domnului”, iar vița sau mlădița a treia este ziua pomenirii sfântului arhidiacon și întâiului mucenic Ștefan, cel care mărturisind în sinedriu: „Iată văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu!” (Faptele Apostolilor 7,56), a legat ieslea de la Betleem, în care a fost înfășat și culcat Pruncul Iisus (Luca 2,7 și 12), de tronul slavei dumnezeirii lui Hristos (Matei 25,31). În fiecare zi din calendarul bisericesc, dar mai ales în duminici și sărbători și cu atât mai mult la marile praznice, Mântuitorul Iisus Hristos ni se oferă spre gustare și împărtășire, din potirul ceresc în potirul lumii, din potirul Bisericii în potirul sufletului, din potirul veșniciei în potirul timpului, prin cuvintele: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, să vă apropiați!” - de ieslea și peștera de la Betleem, de icoana Nașterii lui Hristos, de Sfânta Euharistie și de Pomul vieții, căci El este „Păstorul și Episcopul sufletelor noastre” (I Petru 2,25).

Steaua Nașterii lui Hristos ne luminează și ne transfigurează în fiecare an stelele căzătoare din galaxia gândurilor minții noastre de credincioși, preoți și ierarh, dându-ne seama că suntem cu toții pelerini sau pustnici printre dunele de nisip din deșertul lumii, căutându-L cu ardoare pe Hristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat, în oaza cea duhovnicească de la Elimul (Exod 15,27) acestor Sfinte Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei, ca un binevenit popas duhovnicesc; prilej cu care contemplăm în duh pe Hristos, precum scrie Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan în Cartea Revelației din Insula Patmos: „Și pe capul Lui sunt cununi multe...” (Apocalipsă 19,12): cununa Crea-

ției și a Providenței; cununa întrupării și a Nașterii din Betleem; cununa întâmpinării la patruzeci de zile după Naștere și cununa Bobotezei în jurul vârstei de treizeci de ani a Mântuitorului; cununa Schimbării la Față de pe Tabor și cununa Floriilor de la Intrarea în Ierusalim, dar și cununa de spini a Răstignirii și mai ales cununa învierii, a înălțării la cer și a Șederii de-a dreapta Tatălui; pentru ca atunci când se va arăta întru slavă și cununa Parusiei, a învierii de Apoi și a înfricoșătoarei Judecăți, să putem primi și noi toți, „cununa dreptății” Sfântului Apostol Pavel (II Timotei 4,8) și „cununa vieții” îngerului Bisericii din Smirna (Apocalipsă 2,10) - pentru toți preoții și credincioșii Episcopiei Ortodoxe Române a Daciei Felix de la Vârșeț. <

Cu arhierească binecuvântare,

† Daniil
Episcop-loctiitor al
Episcopiei Daciei Felix

Redactor șef-fondator: Dr Dorinel Stan; **Redactor adjunct:** Marin Gașpăr

Redactor tehnic: Gabriel Gașpăr; **Secretar:** Maria Pâslaru

Redacția: dr Trăilă Spăriosu, dr Mircea Măran, dr Juica Brândușa, dr Eufrozina Greoneanț, Ioan Ciama, Trăian Trifu Căta, Natalia Stan, Viorel Dolha, Tereza Gașpăr, Grațiana Cornea Lorent, Culita Vasilchici, Ramona Claudia-Coteanu și Cristian Cacovan;

Înregistrat la Agenția pentru Registre Economice, Republica Serbia, nr. **BU 9465/2010**

„Glasul Cerbiciei” apare sub egida **Românilor Independenți din Serbia;**

Adresa: Sterijina 68b, Vârșeț 26300; Tel: +381 13 834-125; +381 64 119-53-84

web: www.ris.in.rs; **e-mail:** romanii.independenti@gmail.com;

Tipografia: DISK, Vârșeț; **Tiraj:** 1.000; **ISSN:** 2217-8473; COBBIS.SR-ID 189115660

STRATEGIA CULTURALĂ

"Prin cultură la identitate și spiritualitate"

La Vârșeț a avut loc Adunarea anuală a „Românii Independenți din Serbia”, unde s-a adoptat Strategia Culturală de dezvoltare a românilor din Serbia (mediul asociativ românesc) „Prin cultură la identitate și spiritualitate”.

Cultura românilor din Serbia este unică, specifică și reprezintă temelia identității, un întreg complex care include cunoaștere, convingeri, artă, morală, obiceiuri, tehnici dobândite de comunitate, care îi organizează viața și aspirațiile.

În fiecare etapă istorică, românii din Serbia au avut și au practicat o cultură autentică, cu un profil propriu și cu o individualitate puternică, s-au afirmat pe plan național și internațional, iar activitatea culturală a fost un proces creator de valori și un factor modelator de conștiință națională și umană. Lupta pentru existența identitară și spirituală a românilor din Serbia, depinde de elaborarea unei noi strategii culturale de dezvoltare a mediului asociativ românesc (CRS, RIS, IRS), care trebuia să se bazeze pe elementul strict românesc și nu vlah, iar obiectivele strategice se ating prin programul de afirmare culturală, care are la bază păstrarea și afirmarea filonului românesc în Serbia. Pentru ca programele de activitate și dezvoltarea culturală să fie viabile, trebuie împletite armonios cu politici de dezvoltare coerente.

Nu este suficient stabilirea obiectivelor, definirea misiunii, monitorizarea activității, delurarea proiectelor sau urmărirea programată a obiectivelor țintă pentru ca politicile culturale să aibă succes. E nevoie de creativitate, pragmatism și energie, nu de constatări echidistanțate. Interesul generației de azi, mediului asociativ românesc, a tuturor românilor din Serbia este reorganizarea socio-culturală prin recurgere la o strategie decisivă pentru a se lua poziții ferme în complexitatea problematică românească în Serbia.

Direcții de acțiune

1. Românii Independenți din Serbia propune ca mediul asociativ românesc (asociațiile și organizațiile la nord și sud de Dunăre) să-și unească forțele în vederea câștigării alegerilor din 2014 pentru CNM-NRS-formând o listă electorală comună.

2. RIS, propune înființarea sistemului unic și instituțional la nivel de minoritate, care să cuprindă societatea civică și instituțională și care va coordona viața culturală în ansamblu - *Forumul Cultural al Românilor din Serbia*.

3. Crearea cadrelor, schimbul permanent și reciproc de valori culturale, acțiuni comune unitare pe tot teritoriul Serbiei.

4. Reprezentarea cultural - politică a românilor este posibilă abia atunci când societatea civică are supremație asupra instituțiilor românești din Serbia, respectiv Unirea românilor la nord și sud de Dunăre.

I. Viziune

Consolidarea, perpetuarea și dezvoltarea capacității de creație culturală a comunității naționale române, astfel încât să fie recunoscută pe plan regional, național și internațional ca o comunitate care prețuiește, sprijină și dezvoltă cultura și are un aport cultural valoros la păstrarea identitară și spirituală.

II. Misiune

Românii Independenți din Serbia încurajează creșterea participării românilor la o viață culturală activă, dinamică și conectată la valorile culturale românești autentice și naționale, prin sprijinirea dezvoltării tuturor actorilor culturali să păstreze și să valorifice bogăția patrimoniului românesc cultural local, regional și național pe întreg teritoriul Serbiei.

III. Imperativ

Crearea unui Brand al românilor din Serbia bine definit care să aibă consistență și notorietate.

IV. Starea actuală

a. Puncte tari

1. Existența unui număr relativ mare de instituții românești cu caracter cultural.
2. Existența unor evenimente culturale cu notorietate.
3. Existența instituțiilor de învățământ superior în limba română (Vârșeț, Belgrad, Novi Sad) și un număr mare de creatori.

b. Puncte slabe

1. Incompetența, condiționarea și dirijarea celor care conduc instituțiile românești la ora actuală în Serbia.
2. Nivelul calitativ scăzut al ofertei culturale.
3. Lipsa interesului publicului larg pentru cultură, audiența redusă pentru evenimentele culturale, în raport cu numărul populației de etnie românească.
4. Starea de degradare a anumitor edificii culturale în așezările românești.
5. Lipsa unui parteneriat între mediul asociativ românesc și instituțiile culturale de prim rang din România pe termen lung.
6. Exodul tot mai masiv al creatorilor (muzicieni, artiști, actori) spre România.

V. Oportunități

1. Crearea unui brand cu consistență și notorietate în conexiune cu românii din Serbia.
2. Dezvoltarea parteneriatelor locale, naționale și internaționale cu instituțiile și personalități de bază sau autoritate.
3. Perfecționarea cadrelor din conducere și angajarea pe timp nelimitat care să pună în operă programele mediului asociativ românesc și instituțional.
4. Posibilitatea și atragerea de fonduri Europene pentru realizarea programelor-proiectelor culturale la nord și sud de Dunăre.

VI. Obiectivele generale

- a) Promovarea valorilor românești din Serbia.
- b) Asigurarea prezenței românești la mari evenimente naționale și internaționale.
- c) Crearea unui brand al românilor din Serbia prin cultură – atât prin evenimentele culturale emblematic (Festivalul Fanfarelor, Festivalul Copiilor, Colindele Neamului și Marele Festival de Folclor și Muzică Românească), cât și printr-un nivel ridicat de incuiziune, participare a publicului.
- d) Promovarea și susținerea actului creator original, promovarea creației contemporane românești în Voivodina și Serbia de Răsărit.
- e) Atragerea celor mai importante instituții culturale din România și crearea unor parteneriate strategice.

f) Construirea paginilor web acolo unde o importantă parte a comunității românești se manifestă activ pe forumuri sau siteuri.

g) Sprijinirea directă a manifestărilor tradiționale de amploare, reuniuni științifice și marcarea jubileelor din viața socio - culturală a românilor din Timoc și Voivodina.

h) Editarea și tipărirea publicațiilor, cărților de importanță majoră pentru toți românii din Serbia.

VII. Obiective strategice

- a) Înființarea Bibliotecii centrale a românilor din Serbia (Zaieciar-Vârșeț)
- b) Deschiderea filialei a Institutului Cultural Român din București (ICR) în Serbia.
- c) Complexul Etnografic „Muzeul Satului”.
- d) Concert Extraordinar în premieră pentru românii din Serbia - O dată în viață „Lăutarii din Chișinău”.
- e) Organizarea Congresului Românilor din Serbia.
- f) Dezvoltarea turismului etno- cultural în așezările românești din Timoc și Voivodina.

Strategia și activitatea culturală a Forumului Cultural al Românilor din Serbia se va realiza în cadrul celor patru departamente care vor exista.

- I. Departamentul de culte și patrimoniu românesc.
- II. Departamentul de învățământ și informare
- III. Departamentul manifestări cultural- artistice și evenimente marcante.
- IV. Departamentul pentru artă și teatru.

Activitatea susținută a mediului asociativ românesc și gestionarea departamentelor trebuie să demonstreze profesionalism, stabilitate și competență. Strategia culturală înseamnă UNITATEA CULTURALĂ, reorganizarea vieții socio-culturale a românilor din Serbia „*Prin cultură la identitate și spiritualitate*”. La toate acestea trebuie adăugată o evaluare lucidă și transparentă, bazată pe realitățile obiective ale spațiului și timpului pentru care se percepe Strategia Culturală de dezvoltare.

Strategia Culturală reprezintă o mărturie, istorie și o acumulare a trecutului în primul rând să fie înțeleasă și păstrată, respectiv implementată cu sprijinul și suportul DPRRP din cadrul MAE din România. Cultura este una din componentele esențiale ale vieții pe care orice comunitate etnică responsabilă are datoria de a oferi apartenențelor săi, iar în 2014 când vom alege Noua Conducere a Consiliului Național al Minorității Naționale Române din Serbia (CNMNRs) trebuie să ținem cont de aspirațiile maselor de cultură și civilizație.

Să alegem - **Români pentru Români!**

Srediștea Mare

Opera lui George Diaconovici

Scrie:

Prof. Natalia Stan

În anul 1736, Vasile Diaconu, cărturar și pictor la mănăstirea Tismana, s-a pus în fruntea unui grup de familii din județele Mehedinți și Gorj și a luat calea Banatului, stabilându-se la Srediștea Mică, Srediștea Mare și Straja. La Srediște, înființează o vestită școală de pictură religioasă. Această școală funcționa în comuna Srediște deja la 1736 încoace.¹

Școala organizată de Vasile Diaconovici, în special pregătea pictori de iconostase de prapori și icoane. Diaconul Vasile avea doi fii, cel dintâi Eustatiu, devenind preot la Srediștea Mică și Mare, iar George care și-a ales îndeletnicirea de pictor de biserici conducând și școala de zugrăvi, înființată de tatăl său.²

Cu George Diaconovici, care învățase arta zugrăvirii în școala tatălui său Vasile, începe o operă de înflorire pentru pictura bisericească. El a ajuns un „maestru iscusit” și l-a depășit cu mult pe tatăl său atât în compoziție, cât și în tehnică. Operele lui conservate în diversele biserici bănățene ne-au rămas mărturie despre talentul și puterea sa de

creație. Și în lucrările lui se remarcă aceeași influență occidentală ca în icoanele tatălui său, dar ea este filtrată prin vădita sa personalitate, care îl face deosebit. De la predecesori a păstrat numai elementele de construcție impuse de dogmele bisericii, mai ales gruparea și atitudinile sfinților, atât de caracteristice, iar restul stilului și înfățișării figurale, precum și tonalitățile armonizate într-un cadru mai perfect le-a împrumutat de la occidentali. George Diaconovici s-a născut la 20 aprilie 1736, în anul când a înființat tatăl său școala de zugrăvi și cea de „dăscălie” la Srediște, în Banat, unde a activat toată viața sa. Aici s-a căsătorit și a avut nouă copii (Alimpie, Anastasia, Nicolai, Constantin, Elisabeta, Dumitru, Iconia, Satinca și Ioan) din care cel mai mare a fost scriitorul Constantin Diaconovici Loga, născut la 1760.³

George Diaconovici a fost cel mai renumit pictor bănățean din jumătatea a doua a secolului al XVIII-lea. Operele lui se găsesc pretutindeni în Banat, pâna la poalele munților ardealului. Este interesantă pisania din biserica de lemn a localității Povârgina, (Jud. Timiș, zona Făget) care a fost caligrafată pe peretele nordic al altarului de George Diaconovici ca o amintire a operei sale: „Această sfântă biserică din nou s-a făcut... ctitor Ioan Medescu ce s-au

numit Constantin și Dumitru Diaconovici din Timișoara-Fabrică, s-au sfințit la anul 1785 septembrie și au zugrăvit eu George Diaconovici din Vârșeț sau Srediște⁴ George a zugrăvit și biserica din Clopodia apoi bisericile din Râtișor, Semlacul Mare, Povârgina, Bujor, Bătești, Vasiova, Srediștea Mică și Mare, Vârșeț, Nicolinți, Mesici, Seleuș etc.⁵

Din familia ierodiaconului Vasile Alexievici, provinit din mănăstirea Tismana, unul din focarele intelectuale și artistice din țara Românească au ieșit la suprafață oamenii cu calități de ceartă valoare. În protocolul botezaților, nou-născuților și răposaților din anii 1778-1821 ca paroh al parohiei Srediștea Mică, din 1786 până la 1788, figurează Ieftimie Diaconovici, unul din urmașii familiei Diaconovici stabilită la Srediște în prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

Un alt urmaș al Diaconovicilor pe care îl găsim tot preot la acest sfânt lăcaș și la Srediștea Mare în anul 1821 a fost Grigore Diaconovci, probabil fiul lui Ieftimie Diaconovici.⁶

Odată cu desființarea mănăstirii de la Srediștea Mică, la finea secolului al XVIII-lea, ierodiaconul Vasile și familia sa s-au stabilit la Bocșa care va deveni un centru artistic important. Activitatea artistică a familiei de zugravi, Diaconovici, nu este legată numai de o localitate, ci de necesitățile comintenților, așa Diaconovicii au organizat atelierele de pictură de la început în mănăstirea Srediștea Mică, Bocșa, Lugoj și la Caransebeș.⁷

În orice caz, trebuie subliniat că moștenirea artistică a lui George (Gheorghe) Diaconovici și înființarea școlii de pictori din Srediștea Mică nu au fost suficient cercetate, cu toate că această taifă a avut un rol hotărâtor la pictarea bisericilor de pe întreg teritoriul Banatului.⁸ ◀

Note:

1. Aurel Cosma, *Pictura românească din Banat de la origine până azi*, Timișoara, p. 28
2. Aurel Cosma, *Prin Timișoara de altădată*, Timișoara, editura Facla, 1977, p.69
3. www.scrib.com
4. Aurel Cosma, *Pictura românească din Banat de la origine până azi*, 1940, p.
5. Dr Mircea Păcurariu, *Istoria biserici ortodoxe române*, București, 1992. p. 82
6. *Arhiva Istorică din Biserica Albă*, protocolul nou-născuților
7. T. Voinescu, *Pictura în epoca brâncovenească, în istoria artelor plastic în România*, București, 1970, p. 59-76
8. I. Miloia, *Mănăstirea Săracă, Analele Banatului IV*, Timișoara, 1931, p. 85-105

O carte uitată despre un alibunărean

„UN LUPTĂTOR BĂNĂȚAN: ȘTEFAN JIANU” (Caransebeș, 1935)

Scrie:

dr. Mircea Măran

Despre viața și opera uneia dintre cele mai importante personalități din istoria românilor din Alibunar s-a mai scris în istoriografia noastră din Banatul sârbesc și până în prezent. Acest mare intelectual al Alibunarului și al Banatului nu este cu totul necunoscut celor care până în prezent au cercatat istoria acestei localități și biografiile marilor personalități ale românilor din Banatul sârbesc. Mai puțin este cunoscut volumul publicat în anul 1935 în Editura Diecezană din Caransebeș intitulat „Un luptător bănățan: Ștefan Jianu”, dedicat acestui fiu al Alibunarului plecat din tinerețe din satul natal și trecut prematur în lumea umbrelor.

Cine a fost Ștefan Jianu?

Ștefan Jianu s-a născut la Alibunar la 4 august 1882. Școala primară o face în satul natal, liceul la Panciova, Brașov și Fiume (Rijeka), iar studiile și le face la Cernăuți (Facultatea de teologie) și Brati-

slava (Facultatea de drept). După absolvirea Facultății de teologie din Cernăuți, trece la Caransebeș, unde lucrează ca referent-asesor școlar. În anul 1909 este ales în fruntea senatului școlar al Institutului Teologic din Caransebeș, funcție pe care o deține până la moartea sa prematură și neașteptată, la 15 noiembrie 1918. A fost cunoscut ca un luptător neînfricat pentru apărarea drepturilor școlare românești, în special în lupta împotriva Legii Apponyi și în anii Primului Război Mondial, când a suferit și prigoniri din partea autorităților austro-ungare.

În memoria acestei personalități marcante din istoria cultural-școlară a românilor bănățeni, un grup de autori a alcătuit în anul 1935 un volum omagial intitulat „Un luptător bănățan: Ștefan Jianu”. Despre această lucrare, amintită de fapt și în Monografia Alibunarului (1998), s-a scris însă la noi prea puțin. Din colectivul de autori fac parte cinci colaboratori și prieteni ai lui Jianu, dintre care trei sunt originari din Banatul sârbesc: Constantin Rudnean (originar din Satu Nou), Ioan David (originar din Panciova) și Aurel Uroș (originar din

Doloveanu), ceilalți doi autori fiind Aurel Moacă și Nicolae Cornean.

Din cuprinsul acestui volum ne dăm seama că pe lângă biografia acestei personalități, în care putem găsi informații deosebit de interesante despre viața și activitatea sa, o parte a textului este rezervată și amintirilor despre acesta și omagiului adus marelui lucrător pedagogic și, nu în ultimul rând, versurilor dedicate lui Ștefan Jianu.

În acest an, când aniversăm 95 de ani de la trecerea în neființă a marelui fiu al Alibunarului și Banatului sârbesc, să ne aducem aminte de personalitatea sa prin cuvintele și versurile publicate în volumul amintit de prietenii săi. Vom desprinde câteva fragmente din acest volum, ca o aducere aminte și un îndemn generațiilor de azi de a nu uita realizările înaintașilor noștri.

„Lumina zilei o văzu la 4 august 1882 în Alibunar, masivă comună românească în pusta din valea Dunării bănățene. Întinsul șesurilor i-a dat acea nostalgie a libertății, care l-a frământat întreaga sa viață; i-a zidit sufletul tare în corp puternic și mlădios, și acea lumină vie în ochi, căreia nimeni nu i-a rezistat...

(...) Absolvind liceul, glasul bisericosului copil din Alibunar se trezi la întâia răscruce de drumuri a vieții. Îi șopti discret ceva, și Ștefan Jianu luă drumul Cernăuților, înscriindu-se la teologie. Dar firea lui complexă și neastâmpărată nu se mulțumi numai cu știința ce nutrea acum dorul de încoronare a puternicului său simț religios, nu; precocel sentiment național cerea orizonturi, puncte de reazim și justificare pentru obida sau drepturile unui popor oprimat de veacuri. De aceea, concomitent cu teologia la Cernăuți, el studie dreptul la Academia din Bratislava, pe atunci Pozsony”.

„În marea de cruci a cimitirului din Caransebeș

este și o cruce modestă; o cruce de ascet; o cruce de lemn înegrit, de ploi și vânt; o cruce părăsită lângă un mușuroi de pământ ce-ți dă iluzia uni mormânt de făptură omenească; e crucea lui Ștefan Jianu. Culcată pe o rână, străjuie la căpătâiul celui ce a fost odinioară purtător de cuvânt dumnezeesc și românesc. Ștefan Jianu!... O existență spiritualește fecundă; o existență a cărei potențialități intelectuale și duhovnicești erau în urcuș și dezvoltare; o existență exuberantă dar modestă; optimistă, dar inspirată de optimismul înțelepciunii evanghelice, a fost secerată în zile de grea încercare națională... Deschis la suflet, sincer și prietenos, - așa îl știu toții”.

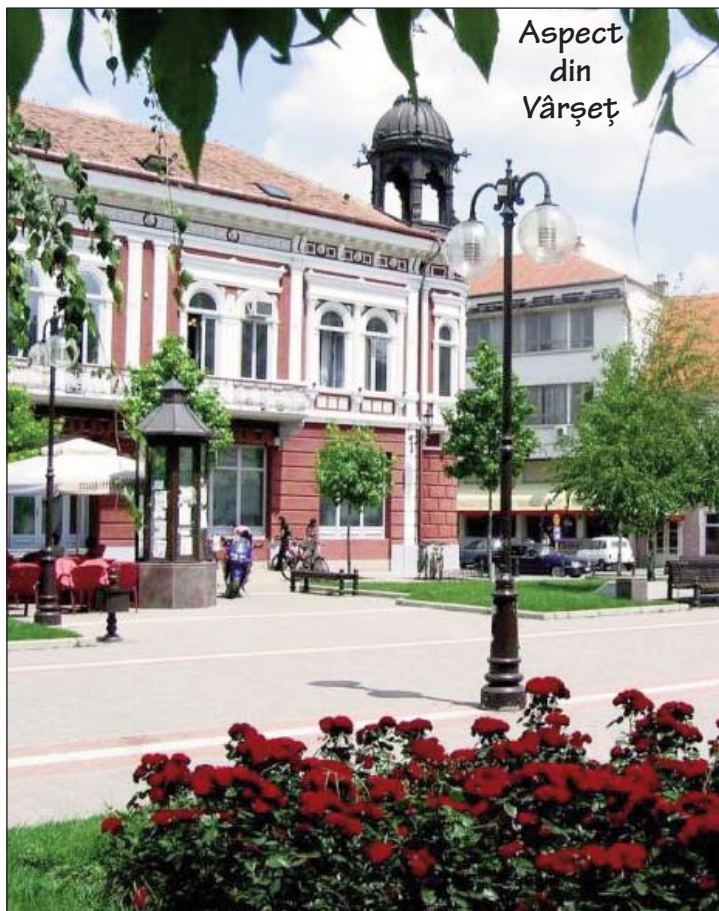
(...) „Iar acum, Ștefan Jianu e uitat!... Arar vreun prieten intim de-și mai descoperă capul în fața bătătoritei move de pământ lipindu-și buzele spre sărutare, de ruginita cruce de la creștet. Pentru românii din Banatul iugoslav, Ștefan Jianu a rămas un simbol. Un dreptar, cuprins nu în paragrafe și articole de lege scrisă, ci un exemplar uman de înaltă valoare educativă, religioasă și națională. Ținuta lui ideologică e un isvor de inspirație pentru toți iubitorii legii strămoșești. Din depărtarea mea cu privirile umezite de povestea vieții lui sbuciumate și jertfelnice, trimit răvaș de sfântă și vecinică pomenire a celui care a fost Ștefan Jianu...” ◀

Lui Ștefan Jianu

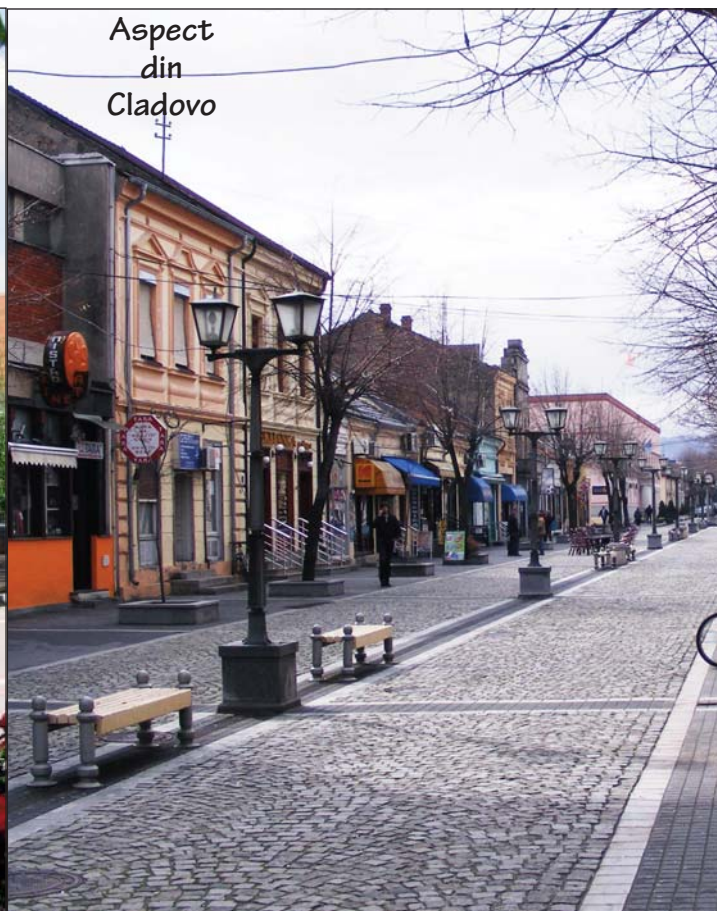
Nulli flebilior...

Adesea gându-mi jalnic
 Spre Tine se avântă
 Te văd aeeva parcă
 Pătruns de-o râvnă sfântă
 Și-aud un glas de tunet
 Ce către noi cuvântă.
 Când Domnul îndurării
 Rosti supremul „Fie”
 Și-a rupt catapeteasma
 Robiei pe vecie,
 Trimisu-ne-a prin tine
 Divina Lui solie.
 O, scutier năpraznic
 În timp de agonie,
 Cu ochi din altă lume
 Cu glas de vijelie
 Herub de fier și pară
 Din rassa lui Ilie!
 Prin lumea plămădită
 Cu pizmă și uitare
 Străbate ca un fulger,
 Se-nalță și dispăre
 Bolidul vieții Tale
 În nesfârșita zare.

Destin românesc

Aspect
din
Vârșeț

Aspect
din
Cladovo

Românii la nord și sud de Dunăre se unesc

Asociația pentru Tradiție și Cultura Rumânilor „Dunărea” pilon important al promovării identității și culturii românești în Serbia de Răsărit

Asociația pentru Tradiție și Cultura Rumânilor „Dunărea”, s-a înființat pe 13 iulie 2009 la Cladovo. În calitate de președinte a fost ales Tihan Matasarevici, cunoscut activist pentru drepturile românilor în Serbia de Răsărit, vicepreședinți Buduljkić Zoran și Savici Marko, iar secretar Predulić Dragica. Sediul central al asociației este la Cladovo. Asociația pentru Tradiție și Cultura Rumânilor „Dunărea” este una din fondatoarea organizației- federației românilor din Serbia „Inițiativa Românilor din Serbia”(IRS), care are obiectiv unificarea mediului asociativ românesc din Serbia de Răsărit sub o umbrelă juridică constituțională în viitorul apropiat. Asociația „Dunărea” conform Platformei și Planului de activitate are drept imperativ apropierea asociațiilor și partidelor române (vlahe) din sud-estul Serbiei și găsirea unor soluții viabile pentru realizarea actului de unire, respectiv constituirea unui Forum reprezentativ pentru toți românii (valahi) din Serbia “Împreună pentru drepturile minoritare.” Statutul și

Platforma de activitate cuprinde domeniul educativ, spiritual, cultural, drepturi identitare, manifestări de amploare, tradiții și obiceiuri, mass-media, adică afirmarea și păstrarea identității și spiritualității românești în Timoc.

Liderul Asociației „Dunărea”, Tihan Matasarevici, român timocan de origine, care provine din familia Mătăsaru, a devenit cunoscut până la OSCE și care s-a remarcat în ceea ce privește adunarea semnăturilor pentru introducerea limbii române în școlile din Timoc, considerat de comunitate un model prin angajamentul personal și exemplul propriu. Cunoscutul activist în sfera apărării drepturilor fundamentale ale minorității românești din Valea Timocului, este apreciat de instituțiile guvernamentale care se ocupă cu românii de pretutindeni(MAE, DPRRP, ICR), dar și de forurile europene. Astfel, într-una din vizitele în Serbia efectuate de Knut Vollebaek, înaltul comisar OSCE pentru minoritățile naționale, personal a fost felicitat și apreciat de acesta, pentru eforturile depuse pe tărâm

Tihan Matasarevici și dr. Dorinel Stan

minoritar. Asociația pentru Tradiție și Cultura Rumânilor „Dunărea” anual, organizează o serie de manifestări dedicate rumânilor timoceni, printre care amintim: Seară Românească, Festivaluri, mese rotunde, conferințe, donații de carte, acordarea de cadouri pentru copiii rumânilor din Cladovo și Costol cu prilejul Sărbătorilor creștine și multe alte manifestări de suflet care promovează identitatea națională a rumânilor din Serbia de Răsărit.

În septembrie a.c. a participat la Bruxel la o Conferință care a avut tematică minoritățile naționale în contextul european. Asociația „Dunărea” a semnat protocoale de colaborare cu „Lumina”, „Expresul” și „Forumul de Cultură și Identitate”.

Asoțiația pentru Tradiție și Cultura Rumânilor „Dunărea” militează pentru drepturile fundamentale

La începutul anului școlar 2013/2014, visul comunității românești din Valea Timocului de a-si trimite copiii la cursurile de limba maternă a devenit realitate. Prin angajamentul direct al președintelui Asociației pentru Tradiție și Cultura Rumânilor „Dunărea” - Tihan Matasarevici, copiii români din zona Cladovo au început să meargă din noiembrie a.c. la cursuri de limba română (studiul cursului de Limba Română cu elemente de cultură națională), în total 280 de copii pe raza comunei Cladovo, 78 liceul tehnic din același oraș Cladovo, 26 la școala din satul Podvrșca, 18 copii la școala generală din satul Corbovo, iar 2 copii la școala din satul Brza Palanka.

În Serbia de Răsărit, 408 copii din ciclul primar și gimnazial și 434 de liceeni și-au manifestat interesul să învețe limba română după aproape două secole în care nu s-a învățat limba maternă în școală. Avem toată convingerea, că odată cu alegerea noului Consiliu Național al Minorității Naționale Române din Serbia (CNMNRs) în 2014, care să reprezinte pe toți românii, să înceapă demersurile concrete pentru implementarea drepturilor minoritare și introducerea orelor de limba română în Serbia de Sud-Est și Unirea tuturor rumânilor.

ale minorității române (vlahe), identitatea culturală, spirituală și dreptul elementar la școală în limba maternă. Colaborează cu Protopopiatul Daciei Ripensis din Negotin. ◀

PROTOCOL DE COLABORARE ȘI PARTENERIAT

Încheiat azi, 11 noiembrie 2013 între:

ROMÂNII INDEPENDENȚI DIN SERBIA, cu sediul la Vârșet (Voivodina), reprezentată de președintele dr. Dorinel Stan și

ASOCIAȚIA PENTRU CULTURA ROMÂNILOR „DUNĂREA”, cu sediul la Cladova (Timoc), reprezentată de președintele Tihan Matasarevici

Art. 1 Obiectivele colaborării

- 1.1 Obiectivul principal al prezentului Protocol îl reprezintă păstrarea și afirmarea identității și spiritualității românești, apărarea intereselor rumânilor din Serbia în vederea înfăptuirii unității românești.
- 1.2 Dezvoltarea de proceduri și bune practici în cadrul mediului asociativ românesc, coperare menită de a asigura sprijinul reciproc, respectiv proiecte comune pe întreg teritoriul Serbiei.
- 1.3 Elaborarea, susținerea și implementarea unor proiecte și acțiuni comune care au drept scop refacerea și organizarea minorității.
- 1.4 Stabilirea principiilor și etapelor în vederea adoptării unei strategii comune și în colaborare cu alte organizații cu caracter românesc pentru alegerile Noului Consiliu Național al Minorității Naționale Române din Serbia (CNMNRs), reprezentativ pentru toți românii.

Art. 2 Rolul părților

- 2.1 Colaborarea directă între asociații, sprijin și logistică.
- 2.2 Comunicare deschisă, constructivă și regulată între asociații.
- 2.3 Egalitate în drepturi și obligații în elaborarea, planificarea și implementarea acțiunilor propuse de comun acord în conformitate cu obiectivele prezentului protocol.
- 2.4 Consens în luarea hotărârilor importante, acceptarea opiniilor majoritare.
- 2.5 Mediatizarea evenimentelor, manifestărilor și acțiunilor realizate în baza acestui Protocol.
- 2.6 Facilitarea și susținerea acțiunilor inițiate de cealaltă organizație semnatară în scopul păstrării, afirmării și promovării identității etnice, în conformitate cu standardele europene și internaționale în materie.

2.7 Refacerea imaginii unității minorității naționale române și schimbul reciproc și permanent de promovare a valorilor specifice identitare.

Art. 3 Metodologia de lucru

- 3.1 Elaborarea Programelor de acțiuni comune care să pună în practică prevederile prezentului Protocol.
- 3.2 Mediatizarea acțiunilor comune.
- 3.3 Pentru buna derulare a Protocolului, părțile semnatare vor desemna persoanele responsabile care vor asigura și schimbul reciproc de informații și date specifice.
- 3.4 Anual (la nevoie trimestrial, semestrial), părțile semnatare vor analiza stadiul îndeplinirii prevederilor convenite și vor identifica problemele activității comune.

Art. 4 Durata și încetarea Protocolului

- 4.1 Prezentul Protocol de colaborare se încheie pe timp nelimitat și poate fi modificat sau completat cu acordul scris al părților semnatare.
- 4.2 Prezentul Protocol va înceta în următoarele situații: prin acordul asociațiilor semnatare, ori prin denunțare unilaterală a acestora.

Art. 5 Dispoziții finale

Asociațiile semnatare sunt de acord să colaboreze cu alte organizații și instituții cu caracter românesc în vederea realizării obiectivului prezentului Protocol. Prezentul Protocol a fost întocmit și semnat la Vârșet, în 11 noiembrie 2013, în patru (4) exemplare, câte unul pentru fiecare parte.

Românii Independenți din Serbia
Dr. Dorinel Stan, președinte

Asociația pentru Cultura
Românilor „Dunărea”
Tihan Matasarevici, președinte

Teatru

Monica Boldovină-Bugle,
Neda Grubiša,
Otilia Pescariu
și Ionel Cugia

TEATRUL PROFESIONIST ROMÂNESC DIN VÂRȘEȚ, SCENA ÎN LIMBA ROMÂNĂ "PETRU CÂRDU"

Un deceniu de activitate

Scrie:

Otilia Pescariu

Înființarea Teatrului Popular Românesc la Vârșeț în anul 1949 a însemnat un factor important în procesul de promovare a vieții și culturii teatrale românești în Voivodina. Teatrul Popular a avut un rol pozitiv stimulând activitatea secțiilor de diletanți din satele românești și apropiind spectatorul obișnuit de la țară de scenă. Însă, după șapte ani de existență, pe 17 mai 1956 este desființat, iar motivul invocat a fost lipsa de mijloace financiare. După aproape jumătate de secol, datorită angajamentului Comunității Românilor din Serbia, în anul 2003 la Vârșeț se reînființează Teatrul Profesionist Românesc, care într-un interval de 10 ani a prezentat 20 de premiere cu 10 reprize pentru fiecare premieră.

La ora actuală, Teatrul Profesionist Românesc poartă numele de Scena în limba română "Petr

ardu" de pe lângă Teatrul Național "Sterija" din Vârșeț. Președintele Consiliului Artistic este prof. Ion Berlovan, iar coordonator Otilia Pescariu.

Scena în limba română "Petr ardu" a participat la numeroase festivaluri naționale și internaționale, au prezentat spectacole pe scenele românești din Serbia și România, bucurându-se de succes remarcabil, atât actorii cât și regizorii.

În luna octombrie a.c., cu ocazia jubileului, un deceniu de activitate și existență a organizat la Vârșeț o expoziție de costume, s-a prezentat spectacolul "Neînțelegerea", masă rotundă dedicată evenimentului, iar în calitate de invitați oaspeții din România - Teatrul "Al Dovila" din Ploiești. Manifestarea în ansamblu a fost sprijinită de Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pre-tutindeni.

În continuare prezentăm cititorilor revistei de cultură și istorie "Glasul Cerbiciei" cronologia spectacolelor prezentate de Teatrul Profesionist Român în perioada 2003 - 2013. ◀

Cronologia spectacolelor prezentate de Scena în limba română pe lângă Teatrul Național „Sterija” din Vârșeț în perioada 2003 – 2013

(denumirea spectacolului, autor, regie și data premierei)

1. Prima premieră a Scenei profesioniste în limba română a avut loc pe data de 15 noiembrie în anul 2003 cu spectacolul **Teatrul descompus** sau **Omul-ladă- de gunoi** de Matei Vișniec în regia lui Iulian Ursulescu. Urmează următoarele spectacole:
2. **Talk Show – Gabriela și-a extirpat un ovar** de Ștefan Caraman în regia lui Sebastian Bărbălan, premiera a avut loc la data de 20 decembrie 2013
3. **Moartea mănâncă banane** de Alfonso Zorro, regie Corina Oprea, premiera a avut loc la data de 11 decembrie 2004
4. **Play Ionesco** – după Eugen Ionescu, regie Boro Drašković, premiera a avut loc la data de 24 iunie 2005
5. **Înșelații** de Jovan Sterija Popović, regie Andjelka Nikolić, premiera a avut loc la data de 5 aprilie 2006
6. **Fuchiada de Urmuz**, regie Ramona Dumitrescu, premiera a avut loc la data de 29 decembrie 2006
7. **Muguri** de Vasco Popa, regie Stevan Bodroža, premiera a avut loc la data de 20 februarie 2007
8. **La țigănci** de Mircea Eliade, regie Zoran Cvetković, premiera a avut loc la data de 18 aprilie 2007
9. **O altă matematică** după Nichiță Stănescu, regie Dara De Luka – premiera la data de 6 decembrie 2006
10. **Relatare despre moartea mea** după de Gabriel Chifu, regie Bogdan-Cristian Drăgan, premiera la data de 6 aprilie 2008
11. **Castelul orbilor** de Gellu Naum, regie Bogdan-Cristian Drăgan, premiera la data de 21 decembrie 2008
12. **Electra** de Danilo Kiš, regie Boro Drašković, premiera a avut loc la data de 10 mai 2009
13. **Luna în flăcări** de Sanja Domazet, regie Stefan Sablić, premiera a avut loc la data de 16 aprilie 2010
14. **La căpătâiul bolnavului** după Marin Sorescu, regie Ramona Dumitrescu, premiera a avut loc la data de 26 ianuarie 2011
15. **Procesul** de Franz Kafka, regie Boro Drašković, premiera a avut loc la data de 25 martie 2011
16. **Eu când vreau să fluier, fluier** de Andreea Vălean, regia Ana Grigorić – premiera a avut loc la data de 13 octombrie 2011
17. **Băutorul de rouă** de Sanja Domazet, regie Stefan Sablić, premiera a avut loc la data de 26 ianuarie 2012
18. **O noapte furtunoasă** de Ion Luca Caragiale, regie Tibor Vajda, premiera a avut loc la data de 22 iunie 2012
19. **La Moscheta** de Angelo Beolco Ruzzante, regie Zoran Cvetković – premiera a avut loc la data de 16 februarie 2013
20. **Neînțelegerea** de Albert Camus în regia Elenei Ivanca, premiera a avut loc pe data de 18 mai 2013

Participări la Festivaluri în țară și străinătate și premii

Festivalul de Dramaturgie din Timișoara, România 2004 – participare cu spectacolul „Teatrul descompus sau Omul-ladă- de gunoi” de Matei Vișniec în regia lui Iulian Ursulescu

Festivalul internațional „Atelier” din Sf. Gheorghe – premiu pentru cel mai bun spectacol „Talk Show- Gabriela și-a extirpat un ovar” de Ștefan Caraman în regia lui Sebastian Bărbălan, 2004

Festivalul internațional de teatru „VI Malostranska beseda”, Praga 2004

Festivalul internațional de teatru „Toamna teatrală vârșețeană”, ediția a XIV-a, Vârșeț, Serbia - premiu pentru cea mai bună scenografie în spectacolul „Înșelații” de Jovan Sterija Popović, regie Andjelka Nikolić, 2006

Festivalul internațional de teatru „Toamna teatrală vârșețeană”, ediția a XV-a, Vârșeț – premiu pentru Trăirea scenică a operei poetice a lui Vasco Popa în spectacolul „Muguri” de Vasco Popa, regie Stevan Bodroža, 2007

Festivalul internațional de teatru „Toamna teatrală vârșețeană”, ediția a XVI-a, Vârșeț – premiu special pentru spectacolul „Relatare despre moartea mea” după de Gabriel Chifu, regie Bogdan-Cristian Drăgan, 2008. Premiu pentru cel mai bun actor tânăr a revenit Otiliei Pescariu pentru rolul Patricia interpretat în același spectacol.

Festivalul internațional de Teatru Studio „Davila studio interfest”, Pitești – premiu pentru cel mai bun spectacol „Relatare despre moartea mea” după de Gabriel Chifu, regie Bogdan-Cristian Drăgan, 2008

Festivalul internațional Tragos, Tulcea – participare cu spectacolul „Fuchiada” de Urmuz, regie Ramona Dumitrescu, 2008

Festivalul internațional „Toamna teatrală vârșețeană”, ediția a XVII, Vârșeț - premiu pentru regie cu spectacolul „Electra” de Danilo Kiš, regie Boro Drašković, 2009

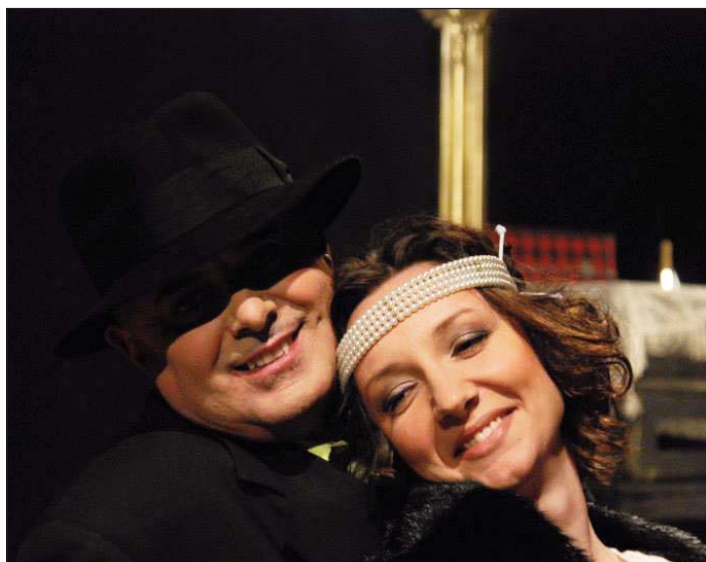
Festivalul „Joakimfest”, Kragujevaț, Serbia – premiu pentru folosirea spațiului scenic cu spectacolul „Electra” de Danilo Kiš, regie Boro Drašković, 2009

Festivalul internațional „Toamna teatrală vârșețeană”, ediția a XVIII, Vârșeț – participare cu spectacolul „Luna în flăcări” de Sanja Domazet, regie Stefan Sablić, 2010

Participare la „Zilele culturii românești” – Cetinje, Muntenegru - cu spectacolul „Luna în flăcări” de Sanja Domazet, regie Stefan Sablić

Festivalul internațional „Toamna teatrală vârșețeană”, ediția a XIX, Vârșeț – participare cu spectacolul „Procesul” de Franz Kafka, regia Boro Drašković,

Festivalul „Festivalul teatrelor profesioniste din Voivodina”, Kikinda, Serbia – participare cu spectacolul „Procesul” de Franz Kafka, regia Boro Drašković, 2012

Tentații gastronomice în poezia tradiționalistă voivodineană

Scrie:

dr. Virginia Popović

Poezia din Voivodina s-a dezvoltat, începând cu anii '50 ai secolului trecut, mergând pe linia tradiționalismului, cunoscând metamorfoze până în zilele de azi, acum considerându-se a fi parte dintr-o literatură postmodernă care depășește granițele literaturii românești minoritare, cu tendințe de încadrare în circuitul balcanic sau mondial. De la primele poezii scrise în limba română pe teritoriul Voivodinei, se poate întâlni o anumită influență a folclorului, chiar și în poezia primilor scriitori tradiționaliști. Chiar dacă articolele vizând relațiile dintre literatură și gastronomie s-au înmulțit în ultimii ani, transformându-se în adevărată modă, despre gastronomia tradițională și (post)modernă în poezia din Voivodina nu s-a scris deloc. Poezia românească din Voivodina, înconjurată de literatura sârbă și de literatura minorităților care conviețuiesc pe acest teritoriu, a primit o anumită influență străină – și când este vorba de poezie, dar și când este vorba de gastronomia transpusă în vers. Prin poezia scriitorilor tradiționaliști, putem cunoaște cultura, folclorul, psihologia, chiar și mentalitățile minorității naționale voivodinene. Vom ști dacă poetul provine dintr-un sat de codru sau dintr-un sat de pustă, vom

afla dacă satul natal i-a descoperit o nostalgie în suflet, amintiri frumoase din trecut, poezie „festivistică (în primii ani postbelici) sau reflexivă, cu iz folcloric ori poezie de dragoste” (Agache 2010: 50). Gastronomie tradițională putem întâlni la poeți încă de pe copertele volumelor lor de poezii: Simion Drăguța, în volumul *Gutuiul din inimă*, apărut la Editura Libertatea din Panciova în 1978; o poezie de dragoste față de satul natal, față de prima dragoste, unde primul sărut e reprezentat prin schimb de bomboane „Pe Joichița am sărutat-o la joimărele,/ schimbând din gură-n gură o bomboană” (Drăguța 1978: 4), care sugerează un moment de mare intimitate, bomboana, încă din cele mai vechi timpuri simbolizând sănătatea, fericirea, viața lungă și fertilitatea.¹

Grâul, făina și pâinea sunt termeni des întâlniți la partea mare dintre poeții tradiționaliști: „Din făina cea fără de seamă/ străbunica făcea tălănițe moi” (Drăguța 1978: 6) sau „Se scurg clipele ca gornicia fluierată-n briceag/ Cu amintiri dospitea în scoarță de tălăniță goală” (Drăguța 1986: 7) sau „Ne-am depărtat și nu știu de e aceeași vatră/ Unde ținuta-i candidă și pâinea îi era sacră” (Marcoviceanu 1987: 13). Importanța grâului în alimentație, vechimea lui între plantele cultivate „constituie factorii

¹ <http://www.magicmoment.com.ro/marturii.html>

care au creat în jurul grâului o atmosferă de religiozitate și misticism” (Bumb 2007: 53). Grâul, cereala prețioasă din punct de vedere energetic și economic, a fost acela care desemnează marile valențe ale imaginarului creativ, magic și religios: „Mi-a zis Romu că din acest an va semăna / numai porumb și grâu de soi, / dar nici cu celelalte nu va rămâne mai pe jos” (Drăguța 1986: 14). „Semintele de grâu trebuie distruse prin măcinare, adică reduce la starea de pulbere fină (făină) [...]. Obținerea făinei prin măcinare, frământarea aluatului prin presare și frământare sunt alte similitudini pe care creștinii le-au evocat adesea în comunicarea și experimentarea emoției hristice. Iar operațiile aratului, semănatului și mai ales ale seceratului gramințelor au totdeauna rituri și ceremonii, sărbători și practici ce împletesc entuziasmul cu ludicul și eroticul cu sacrul. Pâinea se poate face și din altceva decât grâu. Poetul Simion Drăguța își amintește cu nostalgie de tălănița făcută de bunici, de „mălaiul dospit” (Drăguța 1978: 29) și de rețeta plăcintei: „aluatul învârtoșat se bate cu mărușul palmelor/ și se face bucă plină care se tutuie cu jarul buzelor” (Drăguța 1986: 19). Teodor Șandru scrie pasteluri care au ca tematică glia, munca câmpului, încât pastelurile lui descoperă lumea de la sat cu obiceiurile legate de seceriș și de recolta grâului care va da „pâine albă lumii muncitoare” (Șandru 1997: 20). La fel Iulian Bugariu, cu un sentiment de nostalgie și de iubire față de glia strămoșească, cântă odă Voivodinei și plaiurilor natale: „Mă ispitește dorul de dode răskoapte și de vișine pomăite, de caș bine stors” (Bugariu 1986: 20). Poetul este chemat „de geamătul tainic al sălciilor și al plopilor” lângă Tisa sau Beghei și de „zâmbetul sfios și cuminte [...] al bunilor paori” care „prin boaba de sămânță și prin firul de grâu” îi amintesc de zilele frumoase petrecute în copilărie (ibidem). De asemenea poezia lui Mihai Avramescu merge pe linie tradiționalistă, vorbind despre curgerea ireversibilă a timpului, anotimpurile anului se scurg repede, „și purcedem/ mereu, ne stingem, ca să reținem/ sub alte forme tot aceeași viață/ și tot aceeași moarte” (Avramescu

1970: 41). Pentru poet, toamna este un anotimp când putem să „luăm în palme boabele de grâu,/ sau strugurele tescuit în crămă./ Sorbim rubinul adunat în cupe,/ Sau frângem pâinea albă, aburindă,/ cu gesturi ritualice” (ibidem: 36). În scurgerea neîntreruptă a timpului, tinerețea fiind asemănată cu o rază de lumină, Ana Niculina Sârbu-Ursulescu spune că „timpul aleargă la braț cu mine/ mi-a pus în mâini ciorchini de struguri/ simt un izvor în palmă/ și soarele în gene” (Sârbu 1982: 30). Un semn de nostalgie față de anii tinereții și ai copilăriei se poate întâlni și în poezia *Luna o puteam tăia felii*, unde Ana Niculina Sârbu-Ursulescu vorbește despre visele și dorințele ei împlinite și neîmplinite: „voiam luna s-o tăiem felii/ pentru ca să o împărțim/ așa cum împărțeam pâinea cu unt/ așa cum împărțeam pe din două amurgul/ și prunele verzi furate [...] azi număr în gând zilele când aveam voie să/ mâncăm înghețată”. În copilărie s-a putut totul realiza, pentru poetă și luna se putea „tăia felii/ ca marmelada cumpărată de mama/ la oraș”. Pâinea și grâul sunt cele două simboluri care se găsesc între cer și pământ. Pământul simte cum crește grâul iar poeta este transformată în „miros de pâine coaptă” care se împrășteie în lumină până la cer, mirosul de pâine fiind legătura ei cu lumea înconjurătoare, ea dorind să-și găsească singură locul sub soare, într-un loc unde toată lumea este presărată de lumină: „Eu/ simt cum crește în mine cântecul/ și vreau să fiu miros de pâine coaptă” (ibidem: 8). Amintirile frumoase din tinerețea poetilor sunt deseori elogia-te în versuri pline de nostalgie, dar și de regret: „așa cum împărțeam pâinea cu unt/ [...] și prunele verzi furate/ de prin vecini”. Florica Ștefan, poeta care caută obsedant originea, rădăcina sa, în poezia *Secerișul* descoperă „ethosul românesc specific misterioasei câmpii a Banatului” (Agache 2010). „Din grâul de statura cosașului, valuri de căldură./ Mâna bunicii întinsă și gust de pâine-n gură” (Ștefan 1975: 26). Despre enogastronomie și despre vinurile bune și berea rece, poezii din Voivodina vorbesc cu simpatie și cu ajutorul memoriei scriu cele mai frumoase poezii tradiționaliste autohtone din Voivodina. Simion Drăguța, în poezia *Pivnițele*

Mesiciului, descoperă un belșug care se ascunde în pivnițele satului de lângă poalele Vârșetului. Vinul bun se păstrează în „butoi de șase sute de litri”, vin care provine de pe podgoriile Mesiciului în a cărui pivnițe se pot găsi „policere cu pâini coapte/ care se mănâncă cu cânat pus în untură și udate/ cu vin ostoit din olcuțe și ploști cu numele gazdelor”, dar și „lăzi cu grâu pentru măciniș”. În poezia *În soba mare, la tata*, Simion Drăguța vorbește despre alimentele tradiționale și de belșugul caselor de țărani. Niciodată nu va lipsi de pe mesele lor pâinea, slăni-na, cânatul, ouăle și pâinea de casă: „-Ai venit? – mi-a zis el, molfăind pâine în gură - / Știi că fără tine-mi sunt zilele ca mărul-pădureț./ Vrei un pahar de vin?... Vrei ouă prăjite-n unsoare?/ Avem și cânat uscat pe coș, și slănină rândurată,/ Îți pregătim și-un pui, să-l mănânci cu salată”. Poetul tradiționalist Ion Marcoviceanu niciodată nu va uita de unde provine, scriind o poezie plină de nostalgie față de anii trecuți: „Nici să sară de bucurie când mama scoate lipia din cuptor. / Ei știu de Coca, Pepsi – de-astea oricât ar bea/ Nu-i răcoritoare ca apa de cișmea” (Marcoviceanu 1987: 13). În poezia *Babel*, poetul Radu Flora, deja intrând în perioada a doua de creație, orientată spre modernism, descoperă o gastronomie impusă de civilizația apuseană unui

popor până acum orientat spre tradițiile gastronomice autohtone: „Grill. Snack-bar./ [...] Servim capucino – caffè „Imperial”/ [...] un pahar de maraschino./ [...] Specialități culinare. Hot-dog. / [...] Ice Cream [...] Coca-Cola” (Almăjan 1987: 75). Ioan Flora, poet care „cultivă o poezie a citadinului, exoticului și ezotericului”, nu uită mirosul de „gutui, mari ca niște dovleci turcești”, în poezie aducând „o viziune cu totul originală în peisajul liricii românești din Voivodina” (Agache 2010: 219).

Literatura din Voivodina, prin intrarea în noul mileniu, descoperă o întoarcere spre o altă sferă, a lumii moderne, a elitei, a poeziei postmoderne, de data aceasta fugind pe de o parte de influența mare a literaturii sârbe, pe de altă parte – de cea a literaturii române, poezii din Voivodina au reușit să aducă viziuni inedite și să se impună în spațiul liric voivodinean cu propriile lor programe estetice. Gastronomia (post)modernă este tot mai des întâlnită nu doar în poezie, ci și în proza din Voivodina. Poezii care scriu o asemenea poezie sunt influențați de mass-media, dar și de folosirea internetului. În ultimul timp, reclama este cea care învinge toate gusturile pentru gastronomie autohtonă și tradițională; întoarce-

rea poezilor postmoderni în trecut, folosind memoria, este tot mai des întâlnită. Astfel, versul primește originalitate, șochează prin inedit și stârnește interesul tot mai mare al cititorilor, care îl interpretează de multe ori greșit (elementele de gastronomie la unii stârnesc forme de umor ironic, neînțelegând sensul întrebunțării lor). Cercetările din ultimul timp (Izabella Krizsanovszki în *Fascinația enogastronomică în literatura română*, Iași, Tipo Moldova, 2010) descoperă o filozofie a alimentației, a mânca este un ritual, un act de civilizație. Pentru autoare aceasta nu înseamnă doar a aboli foamea, ci se echivalează cu transgresarea biologicului, cu depășirea condiției de animal. Pe lângă gastronomie, în ultimul timp se folosește și termenul de *enogastronomie* (folosirea de hrană și băutură, artă a bunei bucătărie îmbinate cu vinurile potrivite).

Gastronomia în poezia din Voivodina este doar o metodă de a apropia poezia de viața de zi cu zi și de a o apropia totodată de tineretul de aici, folosind cuvintele des întâlnite în jurul lor, familiaritatea lor. Încă din poezia tradiționaliștilor se poate întrevădea un început de orientare spre inedit, spre gastro-

nomia care tot mai des invadează piața cotidiană, culturile apusene ne sunt impuse și nouă. Aceste culturi, tradiții și ritualuri mondene sunt descoperite aproape la toți poezii din Voivodina, ei intenționând să se apropie de cititor și să descopere o lume aproape lor, ei întrebunțează elemente de gastronomie americană, franceză. Trăind „în acest loc

Obținerea făinei prin măcinare, frământarea aluatului prin presare și frământare sunt alte similitudini pe care creștinii le-au evocat adesea în comunicarea și experimentarea emoției hristice. Iar operațiile aratului, semănatului și mai ales ale seceratului gramintelor au totdeauna rituri și ceremonii, sărbători și practici ce împletesc entuziasmul cu ludicul și eroticul cu sacralul.

nomia care tot mai des invadează piața cotidiană, culturile apusene ne sunt impuse și nouă. Aceste culturi, tradiții și ritualuri mondene sunt descoperite aproape la toți poezii din Voivodina, ei intenționând să se apropie de cititor și să descopere o lume aproape lor, ei întrebunțează elemente de gastronomie americană, franceză. Trăind „în acest loc

strâmt", niciodată n-au uitat originile lor, păstrând firul autohton, prin amestecul de tradițional și modern. ◀

(Lucrarea de față este un fragment din lucrarea *Tentația gastronomică în rostirea lirică voivodineană*, inclusă în volumul: Virginia Popović, *Opinii și reflecții*)

Bibliografie

[1.] Agache, Catinca (2001). *Repere ale literaturii române din Voivodina*, „Cronica”, nr. 4, aprilie 2001, Iași, pag. 28.

[2.] Almăjan, Slavco (1987). *Versiunea posibilă*. Antologia poeziei românești din Iugoslavia 1947-1987. Panciova: Libertatea.

[3.] Avramescu, Mihai (1974). *Vârstele anului*. Panciova: Editura Libertatea.

[4.] Baba, Ioan (1986). *Pe șevalerul orizontului*. Uzdin: Căminul cultural Doina.

[5.] Bugariu, Iulian (1986). *Ispășire*. Panciova: Editura Libertatea.

[6.] Bumb, Emilia (2007). *Studii Etnologice*. Cluj-Napoca: Editura Eikon.

[7.] Caraion, Ion (1967). *Astra*, nr. 3, apud Catinca Agache, *Literatura română din Voivodina*, Editura Libertatea, Panciova, 2010.

[8.] Cărdă, Petru (2007). *Complicitate*. Panciova: Editura Libertatea.

[9.] Drăguța, Simion (1978). *Gutuiul din inimă*. Panciova: Editura Libertatea.

[10.] Drăguța, Simion (1986). *Vară obișnuită*. Panciova: Editura Libertatea.

[...]

[17.] Krizsanovszki, Izabella (2010). *Fascinația enogastronomică în literatura română*. Iași: Tipo Moldova.

[18.] Lăzăreanu, Simeon, Octav Păun (1995). *Intrarea în casă. Antologia poeziei românești din Iugoslavia*. București: Editura Fundației Culturale Române

[19.] Marcoviceanu, Ion (1987). *Nostalgie*. *Lumina*, nr. 8/ 1987.

[20.] Popa, Ștefan, N. (1997). *O istorie a literaturii române din Voivodina*. Panciova: Libertatea.

[21.] Popović, Virginia (2004). *Pavel Gătăianțu. Contribuții la monografie*. Novi Sad: Editura Ined Co. Și Departamentul de Limbă și Literatură Română, Facultatea de Filozofie.

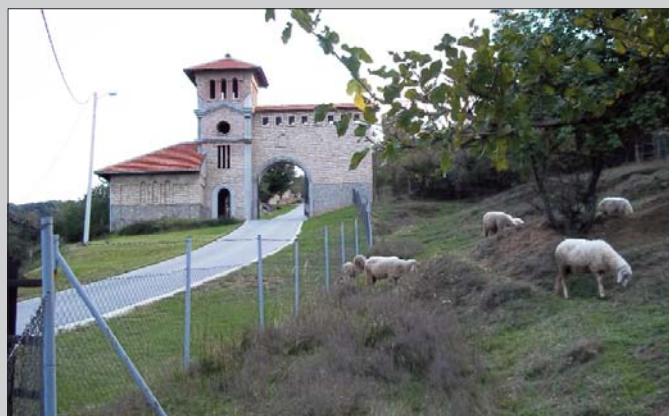
[22.] Sârbu, Ana Niculina (1982). *Soare cu dinți*. Panciova: Editura Libertatea.

[23.] Ștefan, Florica (1975). *Rădăcina*. Panciova: Editura Libertatea.

Legende și mituri bănățene

Peștera din munți sau comoara ascunsă

Potrivit unei vechi legende, prescrisă de preotul local Alexandru Vărăgean în anul 1927, la originea mănăstirii din Sredistea Mica stă o peșteră din regiunea muntoasă a ținutului srediștean. În trecutul îndepărtat, teritoriul srediștean era depopulat din cauza lanțului de păduri întins cu vegetație abundentă. Un tânăr, voinic prigonit și urmărit de hordale tatara, prin codrul des, vede intrarea într-o peșteră și se strecoară cu speranța de a se refugia și găsi adăpost. Hăitașii pe urmele voinicului ajung grabnic la peșteră, cu frunzele arborilor fac foc la intrarea în peșteră, fumegând adăpostul cu scopul de al scoate pe voinic afară.

Tânărul aproape sufocat de fum cade la pământ cu privirea spre cer, iar în aceeași clipă pe neașteptate vede o rază de lumină pătrunzătoare care formează o cărare până sus la ieșire printre stânci și cu un ultim efort reușește să se strecoare prin petriul peșterii și în felul acesta părăsește peștera salvându-se. Mai târziu acest loc (peștera) devine adăpost sigur în fața năvălirilor barbare, dar și loc de refugiu sufletească pentru pustnici și sihastrii, care au petrecut în rugăciuni și molitve tot restul vieții.

În semn de recunoștință și mulțumire, voinicul a ridicat chiliile în apropierea peșterii, pe coama dealului, iar locul monahal a devenit un centru important de exploatare a lemnului, foarte răspândit în zonă. Conform legendei, peștera și locul din împrejurime a ajuns un marcant așezământ monahal în pustiu codrilor.

În negura timpului peștera a dispărut, dar așezământul monahal a rămas mărturie până în zilele noastre. ◀

D. S.

Legenda Mănăstirii Srediște

Încă din vremurile vechi, o istorisire a devenit în timp legendă. În negura timpului de odinioară, legenda a fost uitată precum și credința în Dumnezeu. Însă, a sosit momentul când din nou ne-o amintim, o transcriem pentru succesori, iar ea se înfăptuiește și omenirea se întoarce spre Creatorul lumii. Legenda vorbește despre locuri legendare, despre neajunsurile și sărăcia care a dat buznă pe meleagurile srediștene. N-au fost nici turcii, nici fiarele naturii, ci o secetă cumplită care a predominat ținutul ani în șir, fără picătură de ploaie. Pârâiașele și izvoarele au secăt, iar vegetația a dispărut. O picătură de rouă nu se găsea în perimetrul hotarului.

Animalele sălbatice și păsările au părăsit zona, retrăgându-se spre câmpii cu râuri, la fel procedau și oamenii. Localitatea a rămas pustie și doar câțiva bătrâni așteptau clipa morții în pragul casei părintești, unde s-au născut și unde sunt moaștele strămoșilor. O liniște ucigătoare s-a așezat în regiune. La marginea satului, într-un adăpost improvizat locuia o familie săracă cu șapte copii. Această familie n-a părăsit localitatea din simplul motiv, că n-aveau car cu boi, iar micuții copilași nu puteau merge pe jos drum lung. Poate nu s-au deplasat și datorită faptului că a rămas puțină apă în fântâna din incinta casei. Familia reușea miraculos să supraviețuiască, căutând apă ziua-ntreagă, iar mama își alina neîncetat copiii.

– Nu va încuviința bunul Dumnezeu, ca voi să vă prăpădiți!

Situația a început să se agraveze treptat, iar fântâna a secăt complet și era cert că pentru ei, aici viață nu mai există. Nu știau încotr-o să apuce! Tatăl copiilor epuizat și obosit lângă fântâna secată s-a resemnat soartei, dar nevasta în continuu l-a încurajat:

– Nu-ți fă griji, Dumnezeul n-o să permită să piară copii noștri!

– Taci femeie, ai înebunit de sete și disperare!-a răspuns el.

– Nu dragul meu – a răspuns femeia. Aseară în visul meu s-a arătat un înger spunând că sus pe deal ne așteaptă un izvor cu apă.

Lacrimile din ochii omului curgeau rău, considerând nevasta nebună de frică și disperare o îmbrățișa privind cu jale și durere copilașii lor. Zile în

șir, soția i-a repetat visul în care îngerul îi transmite același mesaj. În sfârșit, s-a gândit omul, oare nu ne este indiferent unde își va înălța sufletele, aici în casa părintească sau sus la munte. Cine știe, poate Dumnezeu chiar vrea să ne salveze! Într-un sfârșit, a început s-ai dea dreptate nevastei. Cum Dumnezeu nu-i va lăsa copiii să moară a hotărât să plece la munte. Pornind la drumul lung, nu știau pe unde să pornească, dar au presimțit mâna îngerului care îi călăuzi pe sub coasta dealului. În calea lor, doar pustiu și jale, i-a cuprins frica, înspăimântarea și întunecul nopții. Tabloul muntelui care se ridica în priveliște, creea impresia că întunericul dispăre. Obosiți de mersul epuizat pe jos, flămânzi și fără apă, repede au adormit. În somn așteptau scurgerea ultimilor clipe ale vieții lor. Brusc, pe toți i-a trezit un zgomot, o chemare, o lumină, care în depărtări scânteia puternic, iar în mijlocul ei o bisericuță strălucea. Conștienți că nu visează s-au apropiat de biserică, observând îngerul cu un pahar de apă în mână. Familia a fost cuprinsă de bucurie pentru că Dumnezeu nu i-a uitat. Ajungând foarte aproape de lăcaș, acesta a dispărut împreună cu îngerul și lumina. Distruși, dezamăgiți și fără speranță au rămas jos la pământ. Atunci s-a produs a doua minune – luna s-a ridicat deasupra muntelui, pământul s-a cutremurat, iar piatra s-a mișcat și apa țâșnea. Dumnezeu nu i-a uitat!

Familia întreagă a fost salvată. În apropierea miracolului au ridicat o casuță, și au continuat să trăiască aici până la sfârșitul vieții, sperând că într-o zi va apare bisericuța mică și îngerul la Srediștea Mică. <

D. S.

File dintr-o istorie necunoscută

Moara din Coștei

locul unde se macină timpul și istoria

Scrie:

dr. Dorinel Stan

Un rol important în Banat au avut morile în viața socio-economică a populației și există numeroase urme scrise, documente care confirmă prezența lor din secolul al XIV-lea. Morile au fost puncte de convergență spre care gravită o întreagă rețea de așezări mai mult sau mai puțin dense. Perioada de vârf (primăvara și toamna) la măcinat a fost determinată de candelă muncilor agricole iar pârișele și râurile aveau debit maxim. În acest interval, la moară se strângea mulțime de oameni care așteptau rândul la măcinat, schimbau opinii și se depănau povești. Din datele existente referitoare la valoarea morilor în Banatul istoric cele mai multe dintre ele erau de dimensiuni modeste, cu o singură roată, construite din lemn și cu un randament modic. La aceasta a contribuit și numărul mare de mori existente și în mare parte aparținând colectivităților rurale și mănăstirilor. Comparând valoarea unei mori cu alte bunuri, se constată precum prețul era egal cu o bucată de moșie sau cu valoarea a trei-patru cai.

În lipsa unor date precise cu privire la valoarea și veniturile morilor este greu de apreciat importanța lor economică. Totuși, documentele oferă elemente cu privire la mărirea continuă a numărului de mori și conflictele dintre stăpânii lor. Pe această bază se poate totuși considera, că morile au jucat un rol important în economia feudală, amploarea lor fiind

determinată de creșterea populației, dezvoltarea culturii cerealelor și importanța pâinii în alimentație. Înmulțirea morilor în Banat a fost legată și de aprovizionarea cu făină a garnizoanelor din numeroasele cetăți bănățene. Importanța morilor în viața socială rezultă și din sumedenia proverbelor, zicalilor și expresiilor privind această instalație tehnică-moară. În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, informațiile despre mori se înmulțesc și acoperă în întregime rețeaua hidrografică alcătuită din Bega, Pogăniș, Timiș, Bârzava, Caraș și Narad, râu azi necunoscut cu acest nume. Documentele atestă și indică amplasamentul, date referitoare la tipul de moară, numărul roților și uneori valoarea lor.

În anul 1364 sunt atestate două mori, una pe râul Caraș cu o roată și alta pe Bârzava. La trei ani de la prima atestare documentară a localității Coștei (18 noiembrie 1361) este menționată moara de pe moșia Kuesd, într-un act emis de palatinul Nicolae Kont la congregația generală a nobililor din comitatul Caraș, care și-a început lucrările la 22 iulie 1364 aproape de orașul Șemlac (Vârșeț). Cu acest prilej, magistrul Petru, fratele lui Benedict Himfy reclamă că moara de pe moșia Kuesd, a fost năruită și dârâmată de slujbașul din Halmos al arhiepiscopului Toma de Caloccea (din neamul Chanad) și de iobagii aceluiși sat, iar slujbașul din satul Kuesd precum și judele sau cnezul de acolo, au fost grav răniți de săgeți.

În toponimia și tradiția așezării Coștei s-au păstrat trei toponime care fac referință la moară. Anume, „Moara Mică”, „Moara Burului”, „Moara Călugărească”. Cu siguranță una din aceste denumiri care s-au păstrat până în prezent, în tradiție și amintire detestă „vechea moară” din Coștei, amintită documentar la 1364, odată cu atestarea localității.

Moara din Coștei construită în secolul al XIV-lea, reprezintă o etapă importantă în dezvoltarea comunității, care nu mai există, dar ca mărturie a rămas denumirea, locul și documentele scrise. ◁

Foto: Mariana Stratulat

Dr. Alexandru Butoarcă (1898-1980)

În viața social-politică și culturală a minorității române din Banatul sârbesc din perioada interbelică dr. Alexandru Butoarcă ocupă un loc important. A fost ani în șir director al săptămânalului „Nădejdea”, care a apărut la Vârșeț, urmându-l pe tatăl său dr. Savu Butoarcă. La alegerile parlamentare din anul 1935 a fost ales deputat în Parlamentul Iugoslaviei. Ca fruntaș politic, care a reprezentat minoritatea română din Banatul iugoslav, s-a bucurat de mare autoritate, fiind ales în funcția de președinte a unor asociații românești din acest spațiu geografic.

Alexandru Butoarcă s-a născut la Vârșeț, tatăl său fiind profesor de matematică la Liceul din Vârșeț. Școala primară o frecventează în școala germană din loc, iar liceul l-a absolvit în anul 1914, tot la Vârșeț. Studiază la Facultatea de drept din Cluj unde obține doctoratul în științele politice. Activitatea sa social-politică o desfășoară la Vârșeț, unde practică avocatura.

În anul 1942 se stabilește în România și este angajat ca funcționar în Timișoara, unde rămâne până la începutul anului 1950, când a fost expulzat, de autoritățile române în Iugoslavia. Aici răspunde în fața instanțelor judicătorești din Zrenjanin pentru activitatea sa politică din primii ani ai ocupației fasciste, fiind condamnat la închisoare, unde petrece șase ani.

În viața social politică a românilor din Serbia Alexandru Butoarcă își începe activitatea încă ca student. La Adunarea de constituire a societății studenților români din Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor, ținută la 5 august 1923, la Sân-Mihai, în calitate de președinte a fost ales Alexandru Butoarcă, student la drept.

După terminarea studiilor, se încadrează în Partidul Român, întemeiat în anul 1923. Secretarul general al Partidului Român, dr. Ioan Jianu, părăsește Iugoslavia în anul 1926 și se stabilește la Timișoara. Funcția de secretar general al partidului o va ocupa dr. Alexandru Butorcă. La scurt timp, prin instaurarea dictaturii din 6 ianuarie 1929, toate partidele politice au fost interzise, deci și Partidul Român. Cu toate că partidul formal nu mai exista, se încearcă o continuare a activității politice, sub altă denumire. Fostul Partid Român se reorganizează treptat în Comitetul Central Român, pe baze noi.

Alexandru Butoarcă a fost ales de noul secretar al partidului în septembrie 1927, la consfăturirea din Alibunar, unde s-a adus și hotărârea ca ziarul „Nădejdea” să devină organ al Partidului Român. La alegerile pentru Adunarea Națională din 8 noiembrie 1931 pe lista guvernamentală a lui P. Jivcovi, românii au avut 2 candidați: pentru cercul electoral Alibunar pe dr. A. Butoarcă, iar pentru cercul elec-

Dr. Alexandru Butoarcă

toral Vârșeț pe pr. T. Petrică. Nici un candidat român nu a reușit. Butoarcă a obținut 3.347 voturi, iar T. Petrică 1.608. Votările au fost publice, nedemocratice. Viața politică la românii din Voivodina primește noi impulsuri prin decretarea noilor alegeri parlamentare din mai 1935. Candidatul român în cercul electoral Alibunar, dr. A. Butoarcă obține majoritatea voturilor – 4,375, fiind ales deputat în Adunarea Națională.

După alegeri se desfășoară o activitate politică foarte intensă. A fost ales noul Comitet Central Român și în calitate de președinte a fost ales noul deputat român dr. A. Butoarcă. Acest for politic și-a asumat responsabilitatea de a rezolva toate chestiunile care privesc viața comunității etnice românești. La alegerile din decembrie 1938 candidatul român în cercul Alibunar, dr. Al. Butoarcă nu a obținut un număr suficient de voturi, deoarece pe lista guvernamentală s-au găsit încă două persoane, care au inițiat o companie de propaganda împotriva lui Butoarcă. De o însemnătate majoră este și angajarea lui Alexandru Butoarcă pentru prosperitatea învățământului în limba română, pentru deschiderea de noi școli primare etc.

Comitetul Central Român în frunte cu Butoarcă adresează Memorandum Ministerului Învățământului în care arată starea învățământului primar drept nesatisfăcător, căci în mai multe sate cu populație românească nu sunt școli primare. Se învinuiește consilierul dr. Petre Ionescu de la Legația României la Belgrad, responsabil pentru aplicarea Convenției școlare iugoslavo-române. Considerăm că dr. Alexandru Butoarcă a avut un rol însemnat în viața social-politică și culturală a minorității române din Banatul iugoslav și merită recunoștință pentru eforturile depuse pentru propășirea românilor de pe aceste meleaguri. <

G. P.

REFLECȚII

O revistă de referință pentru românii din Serbia

Aflată la cel de al 11-lea număr, revista "Glasul Cerbiciei" – editată de către Asociația "Români Independenți din Serbia", s-a impus deja în peisajul editorial de limbă română. Beneficiind de un colectiv redacțional de excepție, coordonat de către dr. Dorinel Stan, revista abordează o paletă foarte largă de teme care privesc comunitatea românească din Serbia. Așa cum ne-a obișnuit încă de la primul număr, revista "Glasul Cerbiciei" cuprinde în paginile sale articole în care sunt reliefate aspecte legate de mediul asociativ românesc din Serbia, de viața spirituală a românilor de acolo, de activitățile culturale și artistice desfășurate de reprezentanți ai comunității românești, fără să neglijeze înfățișarea dinamicii relațiilor dintre exponenți ai românilor din țara vecină și instituții ale statului român sau reprezentanți ai societății civile din România. Așa, bunăoară, Forumului Internațional al Jurnaliștilor Români, desfășurat la Doni Milanovăț, între 5-7 aprilie anul curent, i se dedică un loc aparte în acest număr al revistei. La acest eveniment deosebit s-au desprins concluzii și idei importante în ceea ce privește crearea unui sistem coordonat de reacție în chestiuni legate de încălcarea drepturilor minorității românești, profesionalizarea presei de limbă română din diaspora, precum și identificarea unor soluții de autofinanțare pentru ziarile românești.

Un loc aparte în economia acestui număr al revistei îl ocupă înfățișarea momentului lansării monografiei "Societățile culturale-artistice românești din Voivodina între 1945-1962", a autorului Dorinel Stan, președintele Românilor Independenți din Serbia. Evenimentul editorial, desfășurat în sala festivă a Primăriei Vârșeț, a fost onorat de participarea lui Zoran Tomić, adjunctul președintelui comunei Vârșeț, a ambasadorului României la Belgrad, Daniel Banu, a președintelui Comunității Românilor din Serbia, Stevan Mihailov, a prorectorului Universității "Babeș- Bolyai" din Cluj- Napoca, prof.univ.dr. Ioan Bolovan, a numeroși istorici, literați și jurnaliști.

Revista "Glasul Cerbiciei" își propune și reușește să abordeze problematica întregii comunități românești din Serbia. În acest context, prezentul număr descrie pe larg protocolul de colaborare dintre Asociația Români Independenți din Serbia și Inițiativa Românilor din Serbia, document încheiat în 26 iunie 2013. Obiectivele protocolului respectiv sunt extrem de clare și, credem noi, oportune în contextul eforturilor carte se întreprind în vederea transpunerii în practică a drepturilor fundamentale pentru românii timoceni. Astfel, protocolul stipulează ca fiind imperativă dezvoltarea unei relații de colaborare în cadrul mediului asociativ românesc în vederea derulării proiectelor comune pentru promovarea și apărarea intereselor naționale, protejarea și realizarea drepturilor elementare. În document se mai prevede realizarea dezideratelor supreme ale minorității naționale române din Serbia: unirea tuturor românilor și refacerea imaginii unității naționale române. Cele două asociații semnatare, prin reprezentanții lor, și-au asumat fără echivoc implicarea activă pentru prezervarea identității românești în Serbia de Răsărit.

În acest context, vedem că în ultima perioadă au loc o serie de acțiuni prin care reprezentanți ai statului român caută formule de sprijin pentru comunitatea românească din Timoc. Spre exemplu, în 5 noiembrie 2013, s-a desfășurat, la București, sub egida Comisiei pentru românii de pretutindeni din Senatul României, în parteneriat cu Centrul Român de Studii și Strategii și cu Asociația Convergențe Europene, conferința: "Cetățenia română, un drept al românilor de pretutindeni și o datorie morală a României". Evenimentul, inițiat de către senatorul Viorel Badea, a fost centrat pe dezbaterea asupra inițiativei legislative menite să acorde dreptul de cetățenie română pentru etnicii români din jurul granițelor României.

Prin diversitatea conținutului, prin tematicile abordate, dar și prin calitatea grafică, revista "Glasul Cerbiciei" s-a impus ca o veritabilă platformă civică, identitară și culturală a românilor din Serbia.

Antoni Martin

Nu suntem urmașii Romei!

Ceea ce a bulversat, probabil, cel mai mult spațiul media românesc în cursul acestui an, a fost studiul de paleogenetică realizat în Germania de domnul

Prof. univ. dr. Alexander Rodewald,

directorul Institutului de Biologie Umană și Antropologie al Universității din Hamburg, și doamna Dr. Georgeta Cardoș, cercetător științific biolog, specialist în genetică.

Potrivit concluziilor acestui studiu, populația actuală a României este clar înrudită cu populațiile care au locuit pe teritoriul României în epoca bronzului și a fierului, adică acum 2.500 – 5.000 de ani, un lucru care pune în evidență continuitatea acestui popor, în pofida tuturor vicisitudinilor istoriei. Înainte de a aduce în discuție și celelalte concluzii uimitoare ale studiului, care răstoarnă teoria romanizării Daciei și a descendeței romane a poporului român, să vedem ce este paleogenetica și ce a presupus această cercetare, realizată în Germania, pentru a fi cu bine dusă la capăt...

Prin urmare, am putea spune că Paleogenetica este o „fereastră” către trecutul omenirii. Fiind un domeniu de studiu al ADN-ului vechi și degradat, Paleogenetica poate aduce informații importante

despre originea și evoluția omului și a genomului uman, migrațiile populațiilor umane, relațiile de înrudire dintre populațiile umane vechi și cele actuale. Așadar, ne poate spune, printre altele, cine ne sunt strămoșii reali.

Iar strămoșii noștri reali nu sunt romanii, ci traco-geto-dacii.

Cum s-a ajuns la această concluzie și la altele, chiar și mai șocante?

Iată povestea acestui studiu de paleogenetică: în toamna anului 2001, în urma unei discuții purtate între domnul Decan al Facultății de Biologie (Universitatea București), Prof. univ. dr. Călin Tesio și domnul Prof. univ. dr. Alexander Rodewald, se naște ideea realizării unui studiu de paleogenetică având ca scop determinarea originii poporului român. Un astfel de demers presupunea compararea genetică a unor rămășițe osoase aparținând populațiilor vechi care au trăit pe teritoriul României cu situația genetică actuală a populației acestei țări, pentru a se verifica gradul de înrudire.

În proiect s-au alăturat, pe parcurs, antropologii Andrei Soficaru și Nicolae Miritoiu de la Institutul de antropologie Francisc Rainer al Academiei Române,

care au oferit cea mai mare parte a materialului osos studiat.

O altă cantitate de material osos a fost pusă la dispoziție, pentru studiu, de doamna dr. Alexandra Comșa de la fostul Institut de Tracologie al Academiei Române.

În total, studiul a avut la dispoziție material osos din peste 20 de situri din România (bazinul carpato-danubiano-pontic), de la un număr de 50 de indivizi aparținând populațiilor vechi (22 din epoca bronzului, 28 din epoca fierului).

În ceea ce privește probele de sânge de la populația actuală a României, acestea au fost obținute prin sprijinul doamnei Prof. dr. Emilia Iancu, Director al Muzeului Omului din Ploiești și al Muzeelor de Științe Naturale din Regiunea Prahova, respectiv prin sprijinul doamnei Dr. Dorina Bănică, de la Institutul Marius Nasta și Clinica de Fiziologie București.

Și cum o cercetare întinsă pe mai mulți ani (2003-2006) are și cheltuieli importante, precizez faptul că acestea au fost finanțate majoritar din bugetul directorial al Institutului de Biologie Umană și Antropologie al Universității din Hamburg, Germania, prin sprijinul domnului Prof. univ. dr. Alexander Rodewald, directorul instituției, de DAAD – Germania și prin Programul Sokrates-Erasmus al Uniunii Europene.

Munca efectivă de cercetare a fost realizată de doamna Dr. Georgeta Cardoș, în cadrul lucrării de doctorat a domniei sale, o muncă dificilă și de lungă durată în care condițiile de securitate ale probelor genetice au fost atât de stricte, pentru a preveni contaminarea, încât până și curățenia din laborator a fost realizată exclusiv de doamna Dr. Georgeta Cardoș.

Având la dispoziție toate aceste informații, putem înțelege foarte ușor complexitatea demersului și prestigiul științific incontestabil al persoanelor și instituțiilor implicate.

Concluziile studiului s-au dovedit, până la urmă, bulversante pentru spațiul românesc, deoarece ele răstoarnă principala teză a istoriei României, cea a

etnogenezei poporului român.

Dar pentru a evalua în ansamblu șocul cultural provocat de prezentarea publică a concluziilor studiului, să le prezentăm:

- Între actuala populație a României și populațiile care au trăit pe teritoriul acestei țări acum 2.500 – 5.000 de ani există o clară înrudire genetică, ceea ce vorbește despre o continuitate incontestabilă a poporului român pe aceste meleaguri. Chiar dacă există și urme genetice aparținând diverselor populații migratoare care au trecut pe aici, fondul genetic de bază dovedește continuitatea și legătura cu populațiile vechi;

- Actuala populație a României se înrudește genetic în special cu populațiile Greciei și ale Bulgariei, care s-au dezvoltat într-un spațiu locuit cândva de traci, cu care s-au și amestecat, și doar într-o mică măsură cu populația italiană;

- S-a mai dovedit, iar aceasta este cea mai șocantă concluzie a studiului, că o parte dintre italieni, în special cei din nord, sunt la rândul lor înrudiți genetic cu populațiile vechi care au trăit în Arcul Carpatic acum 2.500 – 5.000 de ani.

De unde concluzia halucinantă că nu noi suntem urmașii Romei, ci o parte dintre italieni sunt urmași ai tracilor.

Totuși, există o aparentă contradicție: dacă noi suntem urmașii traco-geto-dacilor, iar o parte dintre italieni au la rândul lor rădăcini tracice, de ce astăzi românii și italienii se înrudesesc genetic atât de puțin?

Explicația pare să fie cât se poate de simplă: la sosirea tracului Enea (considerat de istoricul roman Titus Livius, fondatorul Romei) în peninsula italică, aici trăiau și alte triburi cu rădăcini tracice – veneții și etruscii, aceștia din urmă dând primii regi și alfa-betul noului regat, viitoarea Romă Imperială. Totuși, în peninsula italică trăiau, în afara populațiilor cu rădăcini tracice, și populații aparținând altor familii etnice – sabinii și samniții.

- Va urma -

Vârșețul, 1900

REGIUNEA BANAT DE-A LUNGUL SECOLELOR

Scrie:

prof. Sorin Lăpădat

Prin Banat înțelegem unghiul de sud-est al bazinului Panonic, sau vorbim de spațiul cuprins între ramurile Carpaților la Răsărit, râul Mureș la Nord, Tisa la Vest și Dunărea la Sud.

Cu toate că prin noțiunea Banat de obicei înțelegem doar câmpie, prin Banat înțelegem și Carpații de Sud, respectiv Munții Banatului, care încep cu Munții Vârșețului. După autorul Skok, denumirea de Banat derivă de la cuvântul avar - *ban*, care s-a menținut și păstrat în această regiune multietnică în limbile care au convețuit pe acest teritoriu.

Serbiei de azi, sau fostei Iugoslavii îi aparține o treime a Banatului, României două treimi, iar Ungariei doar o porțiune mică, neînsemnată, adică spațiul cuprins între râurile Tisa și Mureș. Regiunea Banat a fost populată încă în perioada preistorică ceea ce ne dovedesc izvoarele istorice scrise, sau descoperirile în localitățile: Vârșeț, Oreșăț, Grebenaț, Mesici, Vatin etc.

Cea mai veche cultură a neolitului poartă numele după localitatea Starčevo. Următoarea cultură a regiunii Dunării referitor la Serbia și Balcanilor Centrali se numește *Cultura de Vincea* care cuprinde neolitul mijlociu și întârziat. Descoperirile sau izvoarele istorice găsite la Crvenka, Vârșeț, Jidova, Dupliaia vorbesc de o altă perioadă istorică numită perioada de bronz și începutul epocii fierului pe o suprafață sau teritoriu mai larg al Europei Centrale, Europei de Est și Europei de Sud-Est. În prima jumătate a secolului al III-lea î.e.n. pe acest teritoriu pătrund celții. O influență însemnată asupra culturii celților au avut-o dacii, strămoșii noștri.

Dacii erau adevărații stăpâni și gospodari ai regiunii de Sud și Sud-Est a Câmpiei Panonice, adică până la războaiele romano-dacice în perioada anilor 101-106.

Prin cucerirea sau ocuparea Daciei de către romani, Banatul de Sud cade sub stăpânirea romană și rămâne aproape 150 de ani.

Dovezi istorice și arheologice că acest spațiu a fost romanizat se găsesc la: Oreșăț, Grebenaț, Panciova, Vârșeț, Banatska Palanka, Stara Palanka etc. Într-o perioadă a

slăbirii influenței romane în acest spațiu geografic, apare un răstimp de dominație și influență a culturii sarmatice.

În perioada emigrării popoarelor pe teritoriul Voivodinei și Banatului actual au apărut noi grupuri etnice, ca de exemplu: hunii, geții, gepizii, longobarzii, avarii și slavii. La începutul sec. al IX-lea apare expansia bulgarilor și bizantinilor. Maghiarii au început să populeze Câmpia Panonocă la sfârșitul secolului al IX-lea și începutul secolului al X-lea.

La începutul secolului al XI-lea maghiarii au anexat Banatul, până la căderea sub turci, în anul 1552.

Regiunea Banat a fost depopulată în perioada războaielor maghiare și bizantine. Atunci mai vorbim și de năvălirea mongolilor în a doua jumătate a secolului al XII-lea (1270). Banatul a căzut sub turci în anul 1552 și rămâne sub ocupația lor până în perioada (1716-1718) când este eliberat de austrieci.

Pe parcursul celor aproape 17 decenii de ocupație a Banatului se produce o mulțime de schimbări sociale și politice, în această parte a Europei. Populația Banatului actual a suferit foarte mult încă

Înainte de căderea definitivă a Banatului sub turci, când multe localități ale Banatului au fost și distruse. Turcii populează zona depopulată urbană, în primul rând cele întărite, sârbii câmpiile, iar românii au fost încurajați și sprijiniți de turci să populeze cu turmele de oi regiunile deluroase sau Dunele de nisip ale Deliblății. Becicăreul (Zrenianinul de azi) pe timpul ocupației otomane a fost considerat centru mare urban al Banatului.

În nenumărate rânduri populația Banatului s-a ridicat la răscoale împotriva stăpânirii turcești.

Răscoalele sau revoltele populației Banatului împotriva stăpânirii turcești au început cu mult timp înaintea eliberării definitive a Banatului de sub stăpânirea otomană. Amintim un lanț de răscoale împotriva stăpânirii turcești de la sfârșitul secolului al XVI-lea (1595-1596).

Toate aceste revolte și nemulțumiri ale populației supusă împotriva turcilor, au dus la eliberarea definitivă a Banatului în perioada anilor 1716-1718.

În urma asediului Vienei în anul 1683 și nereușita acțiunii turcești, aceasta a fost un semn al decadenței forței turcești și stăpânirii lor în acest spațiu.

Războaiele austro-turce și victoriile de la Petrovaradin și Senta pe vaza Acordului de pace din anul 1699, Bačka trece sub conducerea Monarhiei Habsburgice, iar o parte din Srem și întregul Banat încă rămân sub turci până în anul 1716.

Războaiele de eliberare de sub stăpânirea turcească sunt încheiate prin Pacea de la Požarevac din 21 iulie 1718. În aceste lupte împotriva turcilor s-au evidențiat prințul Eugen de Savoia și generalul sau groful Mersi.

Prin Pacea de la Požarevac, Austria primește Serbia, Morava de Vest, Bosnia de Nord și Banatul.

În toate aceste războaie împotriva Imperiului Otoman au participat la lupte populație multi-etnică: germani, români, sârbi și maghiari.

La propunerea și inițiativa prințului Eugen această regiune era planificată să fie populată de germani. Scopul acestei idei era acela ca între calvinii maghiari și turci

Asediul Belgradului, 1717

muslimani să fie bătut un cui al germanilor pentru a împiedica să se unească împotriva dinastiei Habsburgice. Pe baza unui document scris în anul 1717 s-au înregistrat următoarele date: În reg. Banat erau 663 de sate sărace și o populație modestă în jur de vreo 85 de mii de locuitori, sârbii în câmpie, românii în zona montană, iar maghiarii doar în jurul mureșului.

Monarhia Habsburgică, teritoriile eliberate între râurile Tisa, Mureș și Dunăre le-a încadrat în Banatul Timișorean cu centrul la Timișoara, unde societatea s-a reformat.

În perioada stăpânirii Banatului Timișorean de austrieci, au fost realizate în jur de trei colonizări ale Banatului.

Prima colonizare a Banatului a fost realizată imediat după eliberarea Banatului, a doua colonizare a fost realizată pe timpul Măriei Tereziei și a treia colonizare a fost efectuată pe timpul fiului ei, Iosif al II-lea.

Pe parcursul timpului, Austria a inițiat un nou război cu turcii, dar care nu a dat roade.

Războiul a izbucnit în anul 1737 s-a încheiat la 2 octombrie 1739 la Belgrad. În urma acestei păci sa stabilit granița-frontiera între Austria și Turcia, care era la Dunăre.

Războiul pierdut de Austria împotriva Turciei a avut consecințe asupra populației Banatului care a suferit foarte mult. Muhamed Pașa a ocupat Palanca Nouă, Panciova, Orșova, Vârșeț, Ciacova și Biserica Albă.

Pe baza unor date și înregistrări realizate la 1775, în Banat au trăit 317.928 persoane dintre care vorbitori de limba română au fost 181.639, 78.780 sârbă, 8.683 bulgară, 42.301 germană, italiană și franceză, rromă și 33.353 evrei.

În istoria Banatului și Voivodinei există câteva perioade de referință:

I. Dominarea politicii austriece a fost orientată spre germanizarea acestei regiuni.

II. În perioada de la 1867 și până la 1918, adică până la terminarea Primului Război Mondial este caracteristică dominarea influenței maghiare.

III. A treia perioadă este predominată de dominația sârbească.

IV. Dacă vorbim de perioada de după al Doilea Război Mondial, s-a produs o nouă colonizare din: Lika, Munte Negru, Bania, Kordun în Banat respectiv Voivodina.

Pe timpul Austro-Ungariei până la anul 1918 în Banat au existat școlile confesionale și comunale.

În perioada formării regatului S.C.S. și fostei Iugoslavii au activat 105 învățători români. În urma stabilirii frontierelor după Primul Război Mondial între România și Regatul Iugoslav, mulți învățători și intelectuali s-au reîntors în România.

În serviciul școlar au rămas doar 33-32 de învățători. Pentru dezvoltarea pe mai departe a culturii românilor din Banat un mare rol a avut Convenția Româno-Iugoslavă realizată în anul 1929, însă care a intrat în vigoare abia în anul 1935.

În baza acestei înțelegeri sau Convenții, învățătorii români din România au venit în Iugoslavia și învățătorii sârbi s-au dus în România. Deja între anii 1935-36 au funcționat 80 de învățătorii români dintre care 47 au fost contractuali și 33 au fost cetățeni iugoslavi.

În acest răstimp, la Vârșeț s-a deschis Liceul Român și Școala Normală de Învățători, secția în limba română, iar activitatea culturală sa extins. ◁

Oț Stoian Stângă (II)

Multă blagă rădicară
Și potera i aflare
Și la goană cum mi-i loară
Și fugiră cât fugiră
Și într-o baltă nimeriră
Și zorili să vârsa,
Da potera-i ajungia,
Oți în baltă să băga,
Pi sub paporă să pitula,
Cam într-u corn să trăgia.
Da potera, zo, bătia,
Vro tri zile mi-i ținia;
L-a de patru pleca potera;
Atumci oți că ieșă,
De Dunăre să îndrepta,
Da Zăgaria nu ieria;
Cu Criangă din Rabova
Stângă Dunăria-a trecut,
Aia doi că a udit,
Zăgaria mi să scula,
Din baltă unde eria,
Spre Dunăre să îndrepta
Și un poteraș l-întâlnia,
Mâna pe iel că punia
Și în gârgă-l arunca,
La ordie-l aducea
Și în drum că-l întâlnia
Criangă di la Rabova;
El pe glas mi-l cunoștia
De rus cum să ruga
- Nio bratușca, nio bratușca
Da rusu nu-l lăsa;
Da Criangă să răpeza
Și din gură-l întreba:
- Tu ești tată Zăgaria?
Da Zăgaria zicia:
- Iou sânt, taică, iou sânt,
M-a loat rusu la spinare
Și mă duce la ordie.
Da Criangă când vedea,
Mâna pe pușcă punia
Și pe rus să tăbăra,
Cu patu puști-l bătia,
Până pe rus mi-l dubăra
Și pe fuga să întorcia;
La Dunăre când ajungia,
Stoian Stângă a trecut,
Criangă cu Zăgaria a udit,
Da Criangă întreba:
Ce ne facem noi acum
Că să face zăua
Și ne prinde potera?
Da Zăgaria sta vorbia:

- Ia, aide, taică, tu colia,
Că mă știu iou o
luntrie cioantă
Și trecem noi Dunăria îndată.
Amundoi în năsăp săpară
Și deteră cu luntria afară
Pe apă o așezară,
Lopețali în mână loară,
De arceri mi să-ndreptară.
Când la margine eșiră,
Din noure fulgera
Și potera mi-i vedea,
Tăbăra cu pușt în i de da.
Stoian Stângă auza,

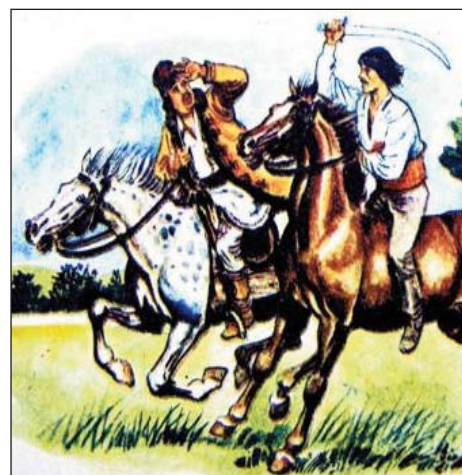
**Cântece bătrâneșt di la
Sima G. Prunarević născut în
anul 1888. în Zlocutea. Sima
G. Prumarevici a fost lăutari
din anu când a avut el 12 ani și
știe din lăută. A fost și pi la
nunt, cântece din vreme de
când a fost turcu aici.**

**Stoian Stângă a fost oț. Iel
ie din sat Isicova Mare¹ din
Sârbie. Stoian Stângă a fost oț
de când a fost turcu pe
pământ, oț în partia săracilor.
Pe nima n-a omărât și n-a
tăiat, da a spământat cu sabia
și cu tăiat, bani l-ai bogaț a
loat și la sărăcime a dat.**

Înăintia lui eșia,
Deloc scoasă sabia
Capu di la trup să-i ia:
- Ce-i făcuș, măi, Zăgaria,
De te prinsă potera
Să mă dai la turc legat,
Da mâne în zi spânzurat?
Tu asară ai făcut pe dracu,
Da iou acuș să-ț iau capu.
Da Criangă când auza,
Deodată să ruga:
- Lasă, tata, nu-l tăia,
Că acuma a greșit.
Da Stoian Stângă-i spunea:
- Da nu ști măi, Zăgaria,
Când trecurăm la Sudol,
Creangă la noi veni
Și la noi în drum eși,
Da tu trăsăș sabia,
Capu di la tru i-oi loa,
Dară acuma-ț prinde binie

Că ți-a scos capu la lume;
Și-l lăsa de nu-l tăia
Și-m pleca cu potera
Colia, în Albotina.
Atumci Țara întărâtată
Să plângia la turc îndată:
- Turcilor, voi, dumniavoastră,
Ce az dat drumu la aiduci
De a jerpelit Țara toată?
Da pașa când auza
Mulț colgi trimetia
Să prindă i oți.
Corgiii-i căta din sat în sat,
Căta corgiii căta pin crâng,
Dară Stângă în Călinic,
La Dumitru în pod suit,
Cu lână l-a acoperit.
Foaie verde, mirodi,
Veni și pașa din Di
Unde să tragă la conac,
La Dumitru, pui de drac;
Și la masă i ședia,
Dumitru le da cafia,
Da pașa, zo-l ispitia;
Foaie verde, solz de pește,
Zo știe Dumitru turcește.
Stângă din pod asculta,
Să făcia că răcâia,
El rușinia o scotia,
Trept în masă se pișă,
Pe masă la pașă cădia;
Da Dumitru, di colia,
Mâna pe vătrai punia,
Pe gura podului bătia,
Trocili le troncănia
Și turcește o înjura
Pogana asta genabet!
Pe Stoian Stângă nima

nu-l prindia,
Până nași-su nu-l vindia.
Iote, nași-su, Nicolcia,
Cu pașa mi să vorbia,

Cum ar face faceria
 Să-l prindem pe Stoian Stângă.
 Da Nicolcia sta grăia:
 - Oi, efende, pașo, bre,
 Iou pe Stângă să-l aduc
 Colia, în cutigă, la vie;
 Să-mi aduci vo câțâva colgi
 Să ți-l aducă la Di.
 Da pașă când auza:
 - Bre, Nicolcio,
 Fincă tu așa vorbiș,
 Iou dau la tine bacșiș.
 Foaie verde, colălie,
 Plecă Nicolcia la vie;
 Foaie verde, de un arțari,
 Ședia Stângă în porumbari;
 Nicolcia, când îl vedea:
 - Aide, vino, fine-n coa,
 Pin colibă să măi stăm,
 Să măi bem să măi mâncăm,
 Că de când șez aicia-n crâng
 Oi fi și flămânzât.
 Stoian Stângă să mința
 Și în colibă să băga.
 Da colgiii mi-l oichia,
 Năvală piste el da,
 Îl lega, îl ferega
 Și cu el în Di pleca,
 La pașă-l aducia;
 Da pașă, zo vorbia:
 - Bre, Stoiane, dumniata,
 Lasă-te de aiducie
 Și să fi pașe cu mine.
 Stoian Stângă să primia
 Da al vrea să să turciască
 Zilili să le lungiască
 Și pașe în Di rămânia
 Și tot cu pașă să plimba,
 Da pașă mi l-a turcit
 Și numili i li-a schimbat,
 Din numele Stoian i zăcia Asan.
 Multă vreme în Di ședia,
 Tot cu pașă să plimba;
 Când le venia dor de lov,
 Înjuga cai la trăsură
 Și pleca în lov la fugă;
 Toată zăua învâna,
 Da sara la răfenia;
 Az așa și mâne așa,
 Pașă pe Stângă-l mâna,
 Îl mâna în Albotina la învânat.
 Învâna, cât învâna,
 Mâna pe copoi punia,
 De paru la iaz lega,
 Mi-l uda și-l bătia
 Și drumu în Di că-i da.
 Da pașă când mi-l vedea,
 Tăbăra să să gâlcevească:
 - Anasinisitim ciupec

domuz genabec
 Unde ai lăsat pe Stoian?
 Ai venit acas pogan?
 Trecu o zi și un nămniaz,
 Venia Stângă cu un tovar,
 Tovar de iepurani.
 Da pașă, când mi-l vedea,
 El de drag nu măi putia.
 Măi trecia cât măi trecia
 Cam pi la cules de vi,
 Dete în vale la cutiga
 Colia, la nași-su la vie
 Și în șanț mi să băga
 Și acia-m ședia de odinia,
 Lucrători i venia,
 Putina i-o învârtia
 Și tăbăra de culegia.
 Da Stoian Stângă striga:
 - Voi, lucrători, dumniavoastră,
 Ia, nu vă zoriți așa
 Până vine Nicolcia.
 Puținel că zăbovia,
 Iaca, vine Nicolcia.
 Cum ajunge la vie,
 Să suia pe puțină
 Și tăbăra să spuie multe,
 Da Stângă din șanț privia,
 Pușca la oichi punia,
 Di pe puțină mi-l dubăra
 Și la el să răpeza
 Și rușinia i-o tăia
 Și în gură i-o punia,
 De mi-l turcia
 Și din gură așa-i zicia:
 - Iote, nașule, așa
 Cum m-ai turcit tu pe mine,
 Așa și ieu pe tine;
 Și-loa drumu în Albotina.

Foaie verde mirodi
 Și auzi pașă din Di
 Și mâna cinzăci de colgi,
 Cu ascheri și cu nizami
 Și-i mâna în Albotina;
 Pe Albotina ocolia
 Stoian Stângă să găsa,
 La Albotina su cetate,
 La sobița lui de peatră,
 Că acolo ie grabnica moarte.
 Și turci ocolia,
 Cu grămada mi loa
 Și fuga cu i în Di da.
 Și pașă mi judeca,
 I judeca la spânzurat,
 Pe fiu-su mi-l spânzura
 La capia Anului;²
 Pe nepotu-su
 La capia Chirinbecului;
 Pe Stângă
 La căpia Smârdanului ³
 Și pe toț că-i tăia,
 Măre, de să măi pomenia.

28.12.1963

Note:

1. Satul Isicova Mare (sârb. Velika Jasikova) din plasa Zeiceri, județul Zeiceri, Timocul sârbesc.

2. Localitatea Han (bulg. Hana, în prezent Vidbol) face parte din localitatea Dunavci, plasa Vidin, județul Vidin, Timocul bulgăresc.

3. Localitatea Smârdan în prezent face parte din localitatea Inova (bulg. Inovo) din plasa Vidin, județul Vidin, Timocul bulgăresc.

În memoria unei personalități

Mihai Juică (1845-1910)

Un preot și cărturar distins

Scrie:

Prof. Natalia Stan

Mihai Juică s-a născut la 18 octombrie 1845, comuna Broșteni, lângă Oravița. Școala generală o termină în satul natal, iar Seminarul Teologic la Caransebeș. După absolvirea Teologiei, în anul 1867 se căsătorește cu Cristina. Din căsătoria lor, se nasc patru copii: Maria (născută 1868), Silvia (1872), Romu (1874) și Valeriu (1879). Începând cu 4 august 1870 este numit preot la Srediștea Mică (Pârneaora). Timp de patru decenii (până la stingerea din viață, 19 martie 1910) desfășoară o bogată activitate pe tărâm cultural și religios, devenind o personalitate remarcantă în cadrul etniei românești din Serbia.¹

În protocoalele bisericești din Srediștea Mică, Mihai Juică semnează din 4 august 1870, iar Alexandru Popovici, administrator parohial este introdus în protocoale (răposăților, botezaților) până la începutul anului 1870. Din acest an, Mihai Juică semnează fără notarea funcției, iar din 22 februarie 1871 completează, administrator parohial. Aproape după un an, începând cu 23 februarie 1872 notează

„presbiter”.² Din anul 1878 este administrator parohial și la biserica din Mărgita până la 1891.³ În perioada petrecută de preotul Mihai Juică la Srediștea Mică a fost construită actuala biserică pe locul unde era biserica mănăstirească, s-a zidit o biserică nouă în anul 1878, spațioasă deoarece numărul locuitorilor s-a triplat, anjurând la circa șaptesute, iar biserica mănăstirească era de dimensiuni mici. Ideea și contribuția preotului Juică l-a ridicarea sfântului lăcaș a fost hotărâtoare. Vasiliu de Lazarevici mare jupan în această parte a Banatului, a zidit o biserică mare la Srediștea Mică, care a fost răsplătită de popor, prin muncă pe parcurs de zece ani. Tot în această perioadă a fost zidită și școala din localitate, care este proprietatea bisericii.⁴

Mihai Juică a înființat la Pârneaora corul bisericesc pe trei voci. De asemenea, din lista membrilor despărțământului Vârșet al Reuniunii învățătorilor români din dieceza Caransebeșului pentru anul, 1908/1909, așa cum a fost prezentat în raportul general, vedem că între membrii fondatori figurează și Mihai Juică, preot din Srediștea Mică.⁵

În perioada anilor 1898-1902 a fost în fruntea protopopiatului din Vârșet, cu sediul la Srediștea Mică. Consistoriul diecesan l-a denumit în anul 1905

comisariu consistorial preotesc în cercul Vârșețului. Juică este deputat preotesc la Congresul bisericesc național în perioada 1906-1908. Din 1902 nu mai este administrator protopop la Vârșeț. Pe parcursul vieții a ținut în arendă Sesia Popii (32 de jugăre), iar în anul 1889 s-a dat în arendă lui Johan Micler pe 30 de ani. Mihai Juică pe lângă limba maternă vorbea cursiv limba sârbă, germană și maghiară.⁶ A trecut în lumea dreptilor, la 19 martie 1910 și este înmormântat la Srediștea Mică. A rămas în memoria credincioșilor ca un preot model, modest și cu dragoste față de semenii săi. Preotul Juică, s-a afirmat ca unicul corenspondent din Serbia al lui B.P. Hașdeu, animator al vieții religioase, lingvistice și culturale desfășurând o intensă activitate atât în cadrul bisericii, cât și pe plan cultural, în domeniul învățământului.⁷

Mihai Juică este cunoscut lumii intelectuale românești datorită colaborării sale la *Etymologicum Magnum Romaniae*, Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor, al lui B. P. Hașdeu.⁸ Contribuția lui B. P. Hașdeu (1838-1907) este cunoscută în literatura românească și cultura română. În anul 1877, B.P. Hașdeu devine membru al Academiei Române, lărgindu-și sfera intereselor cu privire la cultura populară și lansează „*Chestionarul Juridic*”, care viza aspectele economice și sociale ale satului românesc. Răspunsurile la acest chestionar provin din aproape 37 de așezări. Academia Română în 1884 îi oferă alcătuirea unui dicționar al limbii române. În următorii ani, apare „*Etymologicum magnum Romaniae*” cu subtitlul „*Dicționarul limbi istorice și poporane a românilor*”, tipărit între 1886-1893, în trei volume în total 1649 de pagini, dar ajungând doar până la litera b, la cuvântul bărbat.⁹

Dicționarul trebuia să cuprindă un imens tezaur de cunoștință privitor la cultura materială și spirituală a poporului. În prefața lui „*Etymologicum Magnum Romaniae*”, Hașdeu scria „*Dicționarul unei limbi trebuie să fie pentru un popor o enciclopedie a traiului său întreg, trecut și prezent. În limba a națiunii se privește pe sine însăși într-o galerie de portrete din epocă în epocă, unele ceva mai șterse de vechime sau de împrejurări, dar în care totuși ea își recunoaște pe deplin individualitatea cum a fost din leagăn, cum a crescut, cum a mers înainte și iarăși înainte, cum a ajuns acolo unde este.*”¹⁰

Potrivit aceleiași metodologii de cuprindere a culturii populare în ansamblul ei (texte vechi, manuscrise, documente, acte, dicționare și glosare în manuscris, vocabularele românești, poezii populare, basme, zicători publicate sau inedite, arhaisme, provincialisme etc), în anul 1884 B.P. Hașdeu lansează cel de al doilea chestionar „*Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română*”. Datorită prestigiului va avea o largă adeziune Chestionarul lingvistic trimis revizorilor școlari și protopopilor. Hașdeu primește numeroase răspunsuri, după cum precizează în prefața „*Etymologicului*,”

unde publică și cele 206 întrebări din Chestionar. „*În interval de un an mi-au sosit tencuri de răspunsuri de la preoți și mai ales de la învățători sătești: vreo câteva adevărat prețioase, unele foarte bune, multe bunicile, aproape nici unul din care să nu se tragă o brumă de folos.*”¹¹

Răspunsurile la chestionarul lingvistic provin din aproximativ șaptesute de așezări și sunt cuprinse în 19 volume, care se găsesc în Fondul de manuscrise al Academiei Române. Răspunsurile la Chestionarul

Casa parohială în care a locuit Mihai Juică, strada Vojvodjanska 9, Srediștea Mică

lui B.P. Hașdeu trimise de preotul Mihai Juică din Srediștea Mică (aproape de Vârșeț) cotele 3418-3436 (filele 266-273, vol. XVIII). Acestea sunt singurile răspunsuri primite de Hașdeu de la românii din Serbia.¹²

Din cele 206 întrebări din Chestionarul lui Hașdeu, primele 46 de fonetică, 3 de gramatică, 86 de lexic și 71 se referă la variate aspecte ale vieții culturale populare în legătură cu climatologia, mineralogia, flora, fauna, ocupații, industrie casnică, port, alimentație, obiceiuri, credință, mitologie populară, practice populare etc.

Zonele teritoriale, județele sunt reprezentate în mod diferențiat, iar Banatul ca zonă etnografică este mai puțin pregnant inpus, în raport cu alte zone. Așadar, este vorba doar de cantitatea materialului cules, nu valoarea lui, care are substanță, semnificație și sens.

Toate răspunsurile din Banat se află în volumul XVIII, cu cel din Ardeal. Materialele cuprind micro-

zona Timisoarei, Orșovei, Mehadiei, Caransebeșului (mai puțin) și Caraș-Severin.¹³ Mihai Juică este citat în *Etymologicum magnum Romaniae*, la cuvântul „baier, baieră” cea ce reprezintă recunoștință la contribuția sa, când este vorba de date înregistrate în localitatea Pârneaurea (Srediștea Mică) din Serbia.¹⁴

Preotul Juică la începutul lui decembrie 1884, primește Chestionarul lui Hașdeu, iar la Srediștea Mică a petrecut deja 14 ani, timp suficient pentru a cunoaște realități și aspecte ale vieții românilor din Serbia, respectiv în localitatea amintită și toate cele cuprinse în întrebări.

Răspunsurile lui Mihai Juică sunt scrise pe hârtie de mărimea unei coli, foarte citeți și atent. Diferențierea valorică a materialului, provine de la modalitatea conceperii răspunsului. Comparativ cu o bună parte din corenspondenții lui Hașdeu, preotul Juică folosește o terminologie bogată, cu multe nuanțe zonale, nu transcrie întrebările, ci doar numerotează răspunsurile, spre a se observa legătura cu cele pretinse în Chestionar. La unele întrebări nici nu dă răspuns, cum este cazul cu întrebările de la nr. 17-45, 60-63, 75-79, 90-93, 96, 97, 99-101, 105-110, 119, 129, 130, 133, 136-138, 147, 148, 152, 154, 155, 158-160, 164, 168, 171, 172, 174, 180-182, 184, 185, 187-190, 194-196 și 198-202. În încheiere la răspunsurile sale, preotul Juică a notat: „Amintind în fine, că Chestionarul l-am primit abia acum zece zile de la Prea Onoratul Domnul protopresbiterul alu nostru și că n-am putut răspunde mai de grabă la întrebările dintrânsul recomandându-me înaltei Voastrei considerățiuni.”

Răspunsurile au fost expediate pe 17 decembrie 1884 din Srediștea Mică. Din cele menționate de preotul Juică, că neavând timpul necesar unei aprofundări, înțelegem precum nu se putea reține cu mai multă insistență asupra tuturor detaliilor. Indiferent de condiții, cele consemnate de Juică nu scade din valoarea documentului, care are o însemnătate deosebită pentru românii din Serbia. Considerăm că materialul alcătuit de preotul din Srediștea Mică are importanță incontestabilă în cunoașterea unor realități ale culturii materiale din această zonă etnografică și multiculturală, redând aspecte de viață tradițională de mare însemnătate de la jumătatea secolului al XIX-lea. Juică este unic în felul său prin fixarea în scris a unor date referitor la graiul vorbit pe aceste meleaguri în urmă cu aproape un secol și trei decenii, precum și a altor momente caracteristice din viața românilor. În limita cunoștințelor de care dispunea, M. Juică n-a putut satisface în totalitate cerințele impuse de întrebări. Este specific pentru mulți alți corenspondenți ai lui Hașdeu. Preotul din Srediștea Mică, nu se oprește doar la transcrierea întrebărilor și la răspunsuri cu „da” sau „nu”, cum practicau o seamă de corenspondenți, ci încearcă să explice în propoziții cele pretinse, exemplificând unele răspunsuri.

Majoritatea întrebărilor au fost formulate pentru precizarea terminologiei locale, răspunsurile de cele mai multe ori conțin detalii extrem de importante sub aspect etnografic, ilustrând legătura nemijlocită între limba și cultura populară.¹⁵

Mihai Juică - preot slujitor la Biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil din Srediștea Mică (Pârneaurea) a fost un intelectual afirmat, vrednic misi-onar, apologet și slujitor al altarului străbun, precum și un neobosit cărturar și participant activ la multe conferințe, simpozioane și manifestări culturale și spirituale.

Un preot harnic și evlavios. ◀

Note:

1. Arhiva Bisericii Ortodoxe Române din Srediștea Mică, Nr.3, 1907
2. Ibidem
3. Arhiva BOR din Mărghita, însemnat în evanghelie
4. Arhiva Episcopiei din Vârșeț, Nr.222/1878
5. Costa Roșu, *Personalități românești din Voivodina*, Panciova, Libertatea 2004, p. 23
6. A BOR din Srediștea Mică, Nr.60, 71,72/1908
7. Glasul Cerbiciei, Vârșeț, Nr.3 anul 2008, p. 20, Libertatea, Panciova Nr.40, 1 octombrie 1972, p. 11
8. Costa Roșu, *Bănățenii noștri de altădată, Cărturarii secolului XIX; Mihai Juică din Pârneaurea*, Libertatea, Panciova, 16 martie 1991 p. 9
9. Vol. I apare în 1880, cuprinde litera A până la cuvântul amurțesc, vol. II apare în 1887 (amuș-am), vol. III (bărbat) apare în 1893, 1898 apare doar introducerea în vol. IV, cu care se întrerupe activitatea lui Hașdeu la această mare operă.
10. B.P. Hașdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae, Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, vol.I, București, Ed.Minerva, 1972, p. 12
11. Un corenspondent bănățean a lui B.P. Hașdeu: Mihai Juica, Jon Bălan *Analele SRL Panciova*, 1973 nr. 3-4, p. 96
12. Jon Musled, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului*, din răspunsurile la chestionarele lui Hașdeu, București, Ed. Minerva, 1970 p. 107
13. Germina Comănici, *Studii și comunicări, Etnografie istorie, Elemente etnografice din zona Banatului în răspunsurile la chestionarul lui Hașdeu*, Caransebeș, 1974. p. 156-158
14. B.P. Hașdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, Vol. II BPT, nr.555 Ed. Minerva, București 1970, p. 233: „Baer, baerile, înpletituri de lână colorată cusute cu amândouă capetele de partea deschisă a straiței spre a o putea anina după grumaz. Baer se numesc și niște înpletituri mai subțiri de lână, descântate de vreo muiere știuitoare cari se pun la grumazul copiilor bolnavi spre a redobândi sănătatea. În fine, poporul numește pre aici baer și urechile inimei, nemțește Herzklappe. Fraze: Coasă baerul la straiță. Am fost la baba Eva să-mi facă un baer la copil că e biciag de giochiu. Tusește așa tare, încât crezi că i se rup baerile inimei (M. Jică, Banat, Srediștea Mică)
15. *Un correspondent bănățean a lui B.P. Hașdeu*: Mihai Juică, Jon Bălan, *Analele SRL, Panciova*, 1973, nr. 3-4, p. 96 Grigorie Brâncuș, *Introducere la EMR*, vol. I, București, Ed. Minerva, 1972, p. 9-11

Nobilii în Banat

Bethlem (coute de Iktar/Ictar și Bethlem/Beclean)

Familie străveche, despre care există atestare documentară încă din anul 1258, fiind proprietari la Ictar din 1365, până în anul 1552. Din familia Gergely a fost din 1458 ban de Severin, iar din 1467 conducătorul cetății Idioara. Tot din această familie, Domokos în perioada anilor 1468-1476 a fost voivodul Transilvaniei și din anul 1478 ban de Severin. Familia a părăsit Banatul la începutul invaziei turcești restabilându-se în comitatul Timiș în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Aici primește mari proprietăți în așezările românești din jurul Vârșetului, adică la Râtișor, Coștei, Voivodinți, Vlăicovăț, respectiv la Păuliș și la Potporani. În secolul al XIX-lea, din familia Jozef(1823-1896) a reprezentat Vârșetul în parlament, mai târziu a fost subprefectul comitatului Timiș și directorul cadastrului din Timișoara. Fiul său, Mikloș a fost începând cu anul 1898 prefectul comitatului Hunedoara, iar din 1902 prefectul comitatului Timiș.

Jovanovics (de Szolsicza/Sočica)

Szilard J. Moșier la Sălcița și a fost înnobilit pe 6 martie 1896, titlul proclamat și în comitatul Timiș la 4 octombrie 1897. Szilard(decedat la 19 februarie 1900) a fost din 1890 jude iar din 1896 deputatul parlamentar al raionului Morăvița.

Harmoncourt (conte)

Familie originală din Luxemburg, unde a primit și titlul de conte, în 29 aprilie 1627, stabilindu-se în Cehia pe 17 iunie 1839. Din familia Miksa Viktor (1820-1867), cavaler al ordinului de Malta, a avut mari proprietăți la Ecica. Strămoșul familiei Lazar, Lukacs a cumpărat de la trezorie moșia de la Ecica, în anul 1783. Dintre fii săi Janoš a primit titlul de nobil la 1791, preluând în 1793 conducerea moșiei. El a construit și biserica din Ecica. Mihali și Jozsef au primit la 9 noiembrie 1804 și titlul „de Ecica”. Janoš a fost subprefectul comitatului Torontal. Dintre urmași Iozsef a locuit și la Timișoara (1830-1840), figurând pe lista nobilor cu drept de vot în Timiș. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, familia a avut proprietăți la Ecica, Jankov Most, Klek, Lazarevo, Lukino Selo.

Daniel (de Szamosujvar și Nemeti)

Familia a fost înnobilită pe 3 iulie 1725 de către regele Carol III titlu confirmat de către regele Iosif

II în anul 1786. Din familia Tudor din Vârșet, având proprietăți la Sînandrei, și-a proclamat titlul nobiliar în comitatul Timiș. Fiul acestuia, Laszlo a fost subnotar al comitatului Caraș-Severin, iar în perioada anilor 1866-67 primar la Vârșet. Ianoș a fost subprefectul comitatului Torontal, Erno (1843), în 1867 judecător ,

în 1870 a fost ales deputat de Zitiște, reprezentând în parlament acest oraș (1872-1875), iar din 1878 a fost deputat de Zrenjanin(Becicherec), respectiv din 1881 deputat de Pancevo. La sfârșitul secolului al XIX-lea a fost ministrul comerțului. La 1 noiembrie 1896 a primit titlul de baron. Dintre urmași lui, Tibor (1875) a fost prefectul raioanelor Panciova și Vârșet, iar din anul 1861 a fost deputat de Plan-diște. Fiul său, Laszlo a fost și el deputat, fiind până în 1896, subprefectul comitatului Torontal. ◀

Maria Pâslaru

A FOST REABILITAT SEVI BOLEANȚU DIN
SATU NOU, UNUL DINTRE JERTFELE
COMUNIȘTILOR "ELIBERATORI"

Nu este vinovat că a fost român onest și om cinstit

Scrie:

Valentin Mic

Recent, românii din Serbia au mai obținut o victorie cu vitregiile timpului. Anume, Tribunalul Superior din Panciova, a adus Decizia de reabilitare a încă uneia dintre jertfele "teroarei roșii" din Satu-Nou, a lui Sava Boleanțu, cunoscut ca Sevi Boleanțu, executat de apartenenții OZNA pe motivul că a fost și fondatorul Asociației "Astra" din Satu-Nou, dar sub pretextul de "colaborare cu ocupatorul"...

Procesul a fost inițiat de nepotul de verișor primar al răposatului Boleanțu, Viorel Șublea, care, în urma victoriei, a declarat că "E timpul ca și urmașii lui Sevi să meargă pe stradă cu fruntea ridicată", după ce decenii la rând au fost etichetați ca urmași ai "dușmanului poporului", folosind ocazia să adreseze cuvinte de mulțumire avocatului Ionel Musta, cel care a fost un mare sprijin în decursul procesului.

De altfel, un alt motiv sau pretext pentru lichidarea lui Boleanțu și a altor români din Satu-Nou în zilele așa-numitei "eliberări", a fost și confiscarea averii, având în vedere că Sevi Boleanțu a avut în posesie o casă impozantă în centrul localității, unde astăzi se află farmacia și un cabinet particular de stoma-

Încă un argument că lichidarea lui Sava Boleanțu a fost un act de tâlhărie al grupurilor de interes, pentru a-i fi răpită averea și etichetată familia, datorită angajamentului său politic în cadrul Partidului Român de atunci și angajamentului în cadrul Filialei "Astra" din Satu-Nou, este și faptul că la data când Sevi a fost lichidat (25.10.1944) au funcționat tribunalele militare.

Sava Boleanțu împreună cu familia

tologie, o uscătorie pentru cereale, peste 50 de jugăre de pământ, mașini gricole de mare valoare pentru vremurile acelea și alte bunuri mobile și imobile răpite prin Decizia Tribunalului Popular Cercual din data de 11 iunie 1946.

În urma expunerilor în fața Tribunalului Superior din Panciova și a numeroaselor dovezi provenite de la diferite instanțe, precum: Decizia Tribunalului de Bază din Panciova, a documentelor de la Arhiva de Istorie din Panciova, Arhiva Voivodinei și Arhiva

Armatei, a raportului Agenției Informative și de Securitate - BIA, în urma expunerii martorilor: Ana Pavlișchi, Nicolita Șublea, Viorel Ardelean și Sava Crăinean, a fost constatată nevinovăția absolută a lui Sevi Boleanțu vizavi de motivele fabricate de mașineria distructivă a miliției secrete și că executarea lui a fost făcută

Partizanii lui Tito

fără o sentință adusă din partea unui organ competent și fără să aibă drept de apărare.

În Decizia Tribunalului Superior se menționează că Sevi Boleanțu a fost privat de dreptul la viață pe motive neîntemeiate, în primul rând pentru că a fost executat din partea OZNEI fără o sentință care în timpul acela a putut să fie adusă.

Din punct de vedere istoric este cunoscut că eliberarea de către ocupator în Banatul de Sud a început în luna octombrie 1944 și că, în baza Ordinului Comandamentului Suprem al Luptei de Eliberare Națională din data de 17.10.1944, a fost introdusă Administrația Militară pentru Banat, care a fost sub conducerea Comandamentului Suprem. În momentul când Sevi Boleanțu a fost arestat, războiul încă dura, dar localitățile Satu-Nou și Panciova, unde a fost dus în lagăr și lichidat pe data de 25 octombrie 1944, s-au aflat pe teritoriul eliberat, unde a funcționat deja Administrația Militară. Este cunoscut și faptul că în timpul acela au fost deja înființate tribunalele militare în baza Ordinului Comandamentului Suprem, însă Decizia prin care Sevi Boleanțu a fost proclamat vinovat pentru colaborarea cu ocupatorul a fost adusă abia după un an și nouă luni de la asasinarea lui.

Încă un argument că lichidarea lui Sava Boleanțu a fost un act de tâlhărie al grupurilor de interes, pentru a-i fi răpită averea și etichetată familia, datorită angajamentului său politic în cadrul Partidului Român de atunci și angajamentului în cadrul Filialei "Astra" din Satu-Nou, este și faptul că la data când Sevi a fost lichidat (25 octombrie 1944) au funcționat tribunalele militare. Anume, ele au fost înființate pe teritoriile eliberate unde a existat administrație militară încă în 08 februarie 1944, cu opt luni înaintea lichidării lui Sevi.

Pentru a ilustra și mai bine cele menționate mai sus, vom reproduce un fragment din Decizia Tribunalului Superior din Panciova din data de 08. 05. 2013: "Apreciind că în perioada când Sava Boleanțu a fost executat din partea OZNEI fără sentință jude-

cătorescă la data de 25.10.1944, a fost posibil organizarea procesului, pentru că în vremea aceea au existat tribunale militare înființate în baza ordinului Comandamentului Suprem al Luptei de Eliberare Națională din data de 08.02.1944. De aceea, Tribunalul constată că lui i-a fost încălcat dreptul elementar al omului, adică dreptul la viață. Având în vedere că el a fost arestat din partea OZNEI ca unul dintre oamenii de vază din Satu-Nou, dar și ca om bogat, numai din acest motiv se poate deduce că aceasta a fost făcut din motive ideologice, având în vedere că "proletarilor", care au fost temelia orânduirii socialiste, cei "bogați" au fost oponenți ideologici și ca atare și dușmani."

În privința faptului că Sevi Boleanțu trebuie sau nu să fie reabilitat, având în vedere că a fost proclamat criminal de război, și dacă are drept la retrocedarea bunurilor confiscate, Tribunalul a decis că numai datorită faptului că decizia prin care Sevi a fost proclamat vinovat pentru crime de război a fost adoptată 19 luni după asasinarea sa, este în contradicție cu principiile statului de drept, închieind cu propoziția că: "Proclamarea lui post mortem drept vinovat pentru crimele de război, jignește principiul elementar că nimeni nu este vinovat până nu se dovedește contrar" și, din acest motiv, Tribunalul a adus Decizia de reabilitare și retrocedare a bunurilor lui Sava Boleanțu, în conformitate cu articolul 1, alineatul 1, punctele 1 și 2-3 ale Legii de reabilitare.

Conștienți că încă se mai află în viață unii dintre aceia care lichidările oponenților de clasă le consideră acte motivate, considerăm că reabilitarea lui Sevi Boleanțu este o dovadă că dreptatea iese la suprafață mai înainte sau mai târziu.

Dumnezeu să-l odihnească pe conaționalul nostru, Sava Boleanțu, între cei drepti, alături de toți românii omorâți fără sentință, batjocoriți și înjosiți, oricând și de oricine în decursul istoriei. ◀

Foileton II - istorie culturală

Fanfara din
Iablanca,
1995

FORMAȚIUNEA MUZICALĂ - FANFARA

Scrie:

Dr. Dorinel Stan

La Sălcița s-a deschis o problemă serioasă când s-au împărțit instrumentele noilor fanfariști, căci fiecare prefera să cânte la clarinet, figliorn și basfigliorn, iar toba, basul și tol-gerele nu voia nimeni. Pe această temă s-au ținut ședințe ale comitetului, S.C. "Aurel Vlaicu" și consfătuiri cu cei pregătiți pentru a prelua instrumentele muzicale. În sfârșit, după multe insistențe și compromisuri, s-a reușit să se facă împărțirea instrumentelor.¹

În perioada postbelică fanfarele participau la toate manifestările, la concursuri, festivaluri culturale și social-politice, au fost angajate în localitate, la „jocul de duminică”, nunți și la înmormântări. Au fost numeroase și vizitele în alte localități cu diverse ocazii, evenimente, treceri în revistă a amatorilor muzicali, paradele de 1 Mai de la Belgrad, participarea la numeroase festivaluri, atât în țară (Serbia, Croația, Bosna și Herțegovina, Macedonia și Muntenegru) cât și în România și Ungaria. Unele fanfare cum era cazul cu cea din Petrovasâla (1949), autoritățile cercuale au încadrat-o în Societatea Pompierilor din localitate, măsură care însă a avut un caracter provizoriu. Asemănător s-a întâmplat cu formațiunile muzicale din Begheiți și Uzdin.²

Este interesant că la Uzdin, un centru cultural puternic al românilor din Voivodina, fanfara s-a înființat abia în anul 1947, în cadrul Societății de Pompieri, la inițiativa președintelui Nicolae Căldărean. La început, fanfara număra 40 de membri.³ La

fel și la Begheiți, un centru românesc cultural marcant în Banatul central, fanfara s-a înființat în cadrul Societății de Pompieri în anul 1937. Pe întreg parcursul existenței, din veniturile fanfarei 15% s-a distribuit Societății de Pompieri. Societatea propune să fie amendați cei care nu vin regulat la repetiții în scopul întăririi disciplinei.⁴

La trecerile în revistă a corurilor și secțiilor muzicale din cercul Panciova, în anul 1955 la Panciova au participat fanfarele Societăților Culturale din Satu Nou și Doloave. Fanfara din Uzdin nu a participat la manifestare, a fost chiar respinsă pe motivul că această fanfară aștepta la gară cu cântece pe doi conaționali din localitate, care au fost condamnați de către tribunalul militar.⁵

Fanfarele românești au fost un factor pozitiv de emancipare a tinerilor din mediul rural. În trecut, fanfarele nu au fost numai simple formațiuni muzicale care se ocupau doar de muzică, ci un îndrumător în formarea tineretului sătesc, un centru educativ în formarea personalității și acumularea cunoștințelor generale. Fanfarele au contribuit la lupta pentru culturalizarea largă a maselor populare. Membrii fanfarei au fost în același timp și ai societăților culturale. Tinerii din sate, în cadrul fanfarelor, pe lângă instruirea muzicală și distracție, au avut prilejul de documentare și schimbul de experiență din domenii diferite. Pentru tineret și popor, a fi membru într-o formațiune muzicală a reprezentat o mândrie.⁶ La Coștei, Adunarea generală a S.C. „Mihai Eminescu” l-a numit ca dirijor pe Ion Rotariu – Cordân, care începe instruirea celor 31 de începători, iar la instruire participau permanent și părinții tinerilor fanfariști, precum și alți săteni.⁷

Fanfara din Ecica

Întrecerile fanfarelor au fost urmărite de presa timpului. În aprilie 1949, la competițiile fanfarelor românești din Voivodina, s-au prezentat formațiunile muzicale din Mesici, Râtișor, Oreșat și gazdele din Voivodinț. Comisia a hotărât clasamentul în felul următor: Pe podium, fanfara din Mesici urmată de Râtișor, Voivodinț și Oreșat.⁸

Adunarea generală a S.C. "Progresul" din Vlăicovăț, în anul 1954 a adoptat hotărârea ca venitul secției de fanfară să se împartă în două părți: 80% primesc fanfariștii pentru remunerări, iar 20% se alocă în fondul secției de fanfară.⁹

În România după anul 1948, când este vorba de coruri și fanfare s-au produs acțiuni dramatice care vizau excluderea caracterului național prin degradarea calității și diversității repertoriilor muzicii corale și fanfarelor.¹⁰ Pe de altă parte, rolul și importanța fanfarelor voivodinene în perioada post-belică a crescut constant, nu doar în viața culturală a comunității românilor din Voivodina, ci mult mai extins, iar membrii sunt prezenți în fanfarele militare la sfârșitul luptelor pentru eliberarea Iugoslaviei și sunt inevitabile la manifestările culturale și politice în spațiul voivodinean. În acest context, rolul fanfarelor a fost în primul rând, ca prin interpretarea „marșurilor” și cântecelor revoluționare să lase o nuanță puternică festivă revoluționară și impresii puternice la auditor, respectiv întregii opinii publice.¹¹

Numărul fanfariștilor a fost condiționat de numărul instrumentelor, perioadă și schimbul de generații. Fanfarele românești din Voivodina în genere au fost compuse din 15-40 de membri. Fanfara din Vlăicovăț - 28, Vladimirovac - 18, Coștei - 31, Satu Nou - 25, Torac - 40, Nicolinț - 20, Sân-Mihai - 28 de membri...¹²

Activitatea fanfarelor, corurilor și orchestrelor un timp îndelungat a dus lipsa de partituri, la care greu

se ajungea, iar relațiile cu România erau la un nivel scăzut. În acest context, din Begheiți (Torac) în toamna anului 1954 este expediată din partea fanfariștilor o scrisoare la Paris pe adresa marelui compozitor violonist, dirijor și pianist român George Enescu. Maestrul dă răspuns la scrisoare și anexează partitura Rapsodiei române cu dorința unei colaborări în viitor. Colaborarea începută este întreruptă din cauza stingerii din viață a compozitorului în primăvara anului 1955, iar partitura Rapsodiei Române a rămas la Begheiți.¹³ Cea mai serioasă problemă a instituțiilor culturale o reprezenta lipsa de partituri.¹⁴ Un alt exemplu îl constituie secția fanfarei din cadrul S.C.A. Unirea din Seleuș, în anul 1954, sub conducerea țaranului Ion Magda, fanfara și-a îmbogățit repertoriul cu piese clasice precum: Nunta lui Figaro de Mozart, Rapsodia sârbească de A. Cijek, Amintirea lui Stevan Mokranjac etc. Formațiunea muzicală nu dispunea de partituri, dirijorul a preluat și unele din cântecele tarafurilor și a compus bucăți muzicale, care mai târziu au devenit cunoscute și în afara hotarului localității.¹⁵ În anul 1949, formațiunea muzicală efectua repetiții de trei ori săptămânal, iar de două ori lunar pregătirea ideologică a membrilor. Fanfara din Seleuș a fost una din cele mai numeroase (30 membri) și cele mai active din cercul Alibunar, care a activat intens cu toate că nu dispunea de încăpere proprie.¹⁶ <

Note:

1. Gheorghe Vulcu – Pleșu, *Monografia satului Sălcița, Vârșet*, 2005, p. 50
2. Mircea Măran, *Vladimirovaț-Petrovasâla 1908-2008*, Panciova, Editura "Libertatea", 2008, p. 166
3. Mircea Măran, *Kulturne prilike kod rumuna u Banatu 1945-1952*, p. 182
4. Ion Pavel Iacob, Cira Petrovici, *Societatea Pompierilor din Torac (Begheiți) 1930-2005*, Panciova, Editura "Libertatea", 2006, p. 21
5. "Libertatea", 11 martie 1955, p. 5
6. "Libertatea", 20 iulie 1956, p. 4
7. Marius Bizeria, Viorel Selejan, *Monografia corului din Coștei (1869-1969)*, Coștei, Ediția S.C. „Mihai Eminescu”, 1969, p. 91
8. "Lumina", nr. 4/aprilie 1949, p. 344
9. "Libertatea", anul 1954, p. 5
10. Ioan Viorel Boldureanu, *Cultura populară bănățeană, Timișoara*, p. 74
11. Mircea Măran, *Kulturne prilike kod rumuna u Banatu 1945-1952*, p. 173
12. "Lumina", 1955, p. 59
13. Pavel P. Filip, *Toracul de lângă Timișel, București*, Editura Danubius, 1999, p. 97
14. "Libertatea", anul 1949, p. 5
15. Aurel Bojin, *Seleuș – un secol de activitate culturală*, Seleuș, p. 127
16. Ibidem

SOCIETATEA CULTURALĂ "TUDOR VLADIMIRESCU" DIN SÂN-MIHAI – (LOCVE)

Scrie:

Dr. Dorinel Stan

Corul

Primul cor bărbătesc din Sân-Mihai a fost înființat în anul 1884 de învățătorul Pantelimon Dajdea. În următorii ani este dirijat de Constantin Sâlca și Miută. La început corul număra 25 de membri activi, iar în 1906 corul numără 40 de persoane.¹

În perioada 1918-1923 corul este condus de Gheorghe Datcu. Odată cu reînființarea SC "Reuniunea tinerimii" corul își desfășoară activitatea sub egida acestei societăți. Până în anul 1926, corul este dirijat de Timotei Muntean, iar din acest an, corul este instruit de Vasa Lotrean-Ciuru până în anul 1932, când timp de cinci ani își întrerupe activitatea. La începutul anului 1937 se reorganizează în cadrul "Bibliotecii parohiale" sub bagheta lui Vasa Ardeleanu.²

În perioada postbelică, începând cu anul 1947 corul este încadrat în SC "Tudor Vladimirescu" și instruit de Ion Flora între anii 1947-1953. Timotei Tomici preia corul din 1953 până în 1970.

La întrecerile comunale (Alibunar) în anul 1948, corul ocupă locul II în comună. În anul 1956 s-a înființat corul mixt de către învățătorul Ion Florea. În această perioadă membrii corului au fost: sopran

– Lia Stanciu-Ciolac, Iuliana Stanciu-Brânză, Doina Ardelean-Gogeanu, Serafin Ana, alt – Doina Veve-rița-Pupu, Ana Purcar, Victoria Ardelean, Sara Oltean, tenor I – Iosa Răcuț-Dilă, Ion Muntean-Flea-că, Ion Țăran-Moroșală, Petru Țăran-Rață, tenor II – Ion Sfera-Poponi, Dumitru Vălean-Nașici, Ion Daj-dea-Pilici, Ion Gătăianț, Gheorghe Stanciu, Costa Popa, bariton – Simeon Câmpean-Lache, Ion Vă-lean, Panta Câmpean, Vasa Ghătăianț-Vlaicu, Gheorghe Pecurar-Drăgoi, bas – Sidor Vereș, Vasile Ianașel-Stoicu, Gheorghe Coșar, Petru Cebzan-Cu-cu, Gheorghe Ștefan și alții.³

Fanfara

Fanfara s-a înființat în anul 1935 cu 30 de mem-bri în cadrul "Reuniunii" instruită de Ion Almăjan din Oreșuț. În timpul celui de al doilea război mondial instrumentele fanfarei au fost luate de autoritățile militare comuniste și folosite pentru necesitățile formațiilor militare.⁴ Din dirijorii fanfarei din Sân-Mihai amintim: Pavel Păcurar, iar din 1953 până în 1954 Petru Lăpadat, învățător din Vlaicovăț. Între anii 1954-1956 fanfara este condusă de Todor Mohan, țăran din localitate, iar în perioada anilor 1956 – 1962 dirijor este Isidor Vereș țăran din localitate. În această perioadă fanfara își întrerupe activitatea și nu a mai cântat decât numai ocazion-al la înmormântări.⁵

Rămași fără instrumente, sâmbienții își achiziționează instrumente noi abia în anul 1953 și astfel fanfara își reia activitatea. Repertoriul a fost compus din hore, axioane, jocuri pe loc, ardelene, învârtite și marșuri. (*Marșul partizanilor, Mărășești, Vultur etc.*). Până în anul 1960, fanfara a ținut repetiții la Casa Culturală, iar apoi în sala pompierilor.

Fanfara în perioada postbelică avea următoarea componență: clarinet – Ion Dajdea, Ion Cojocar, Ion Ardelean, Ion Ardelean-Casiru, flaut – Todor Mohan, Sima Mohan, Ion Ardelean, piculină – Ilie Lotrean, fligorn – Petru Ghina, Ilie Mohan, Ion Mundrean-Rogoz, Sidor Vereș, Ion Ardelean-Tălă, Ilie Stanciu, bas-fligorn – Dumitru Lotrean, Panta Muntean, Gheorghe Pecurar, Panta Câmpean, trompetă – Ion Țăran-Nănuță, Gheorghe Ardelean, bas mare – Vasa Lotrean, Ion Ardelean, Gheorghe Tomici, Ion Mohan-Bandri, celine – Vasa Lotrean, Ion Ardelean, Gheorghe Tomici, Bata Rista, toba mare – Nica Oca.⁶

Orchestra

Orchestra populară a S.C. „Tudor Vladimirescu” a luat naștere la sfârșitul anului 1949 sub instruirea învățătorului Petru Besu. După Petru Besu, instructor este Gheorghe Gătăianț-Vasică, iar din 1964 Vasa Pavlov-Bermanțu.⁷ Orchestra în anul 1951 participă la Festivalul de folclor și muzică populară al Banatului de sud, la Varșeț. În faza incipientă orchestra a fost compusă din 7 membri, iar pe parcurs numărul constant s-a mărit ajungând la nouăsprezece. În perioada anilor 1960-1970 la Festivalul din Varșeț obține locul II și locul III. La emulațiile din comuna Alibunar în două rânduri cucereste locul de frunte.⁸ Componența orchestrei: Vasa Pavlov, Ion Ștefan, Panta Ardelean, Costa Popa, Ion Vălean, Vasa Ardelean, Ion Mohan, Gheorghe Gătăianț-Vasică, Ionică Ardelean, Nica Bandi, Panta Muntean, Ion Țăran, Sidor Vereș și alții.⁹

Secția de folclor

Secția de folclor din cadrul S.C. „Tudor Vladimirescu” în perioada postbelică avea cea mai intensă activitate și performanțe pe măsură. Formațiile de dansatori au fost ani în șir deținătoarele numeroaselor premii și mențiuni cucerite la diverse manifestări cu caracter cultural și festivaluri. Cea mai mare contribuție la rezultatele excepționale și succesul amatorilor în domeniul dansurilor populare a dat-o învățătoarea Rodica Todoran ca dansatoare, animatoare și coreografă.¹⁰

Printre cei mai activi membri ai formației de dansuri populare îi amintim: Petru Șoșdean, Todor Scumpia, Maria Mohan, Steluța Dajdea, Maria Gârbav, Nina Muntean, Monica Todoran, Panta Veveřița, Lazăr Cârdu, Traian Todoran-Pechi, Gheorghe Tomici etc. Repertoriul era unu variat: Jocuri din

Banat, Jocuri sârbești, Jocuri din Oltenia „La joc”, „Seara la nuntă” etc. În anul 1946 echipa de „Căluceri” au fost compusă din: Ion Vălean, Ion Cioban, Panta Budală, Traian Văcar, Simeon Câmpean, Vasa Ardelean, Ionică Gătăianț, Ion Dajdea, Ion Cojocar, Patru Țăran, Micu Vălean, Iosa Mundrean și alții.¹¹

Secția de teatru

După cel de al II război mondial, în anul 1946 învățătoarea Delia Jurca este foarte activă în plan cultural și organizează viața teatrală în comunitate. Primele piese au fost scenete scurte. Secția de teatru ducea lipsă de texte. În primii ani postbelici la Sân-Mihai s-au jucat următoarele piese: *Inspectorul școlar* de B. Nusici, tradus de Simeon Todoran, *Conul Leonida față cu reacțiunea* de I.L. Caragiale, *S-a stricat lumea și pace*, *Bursucul în fața tribunalului* de P. Cocici, *Revizorul școlar* de N. Trifcovici (*Secția de teatru cu aceasta piesă la întrecerile secțiilor de dramă la Nicolinți obține locul II*), *Analfabetul*, *Musca* etc).¹²

Pe parcursul anilor 1946-1962 în cadrul secției de teatru și-au dat contribuția actorii amatori: Ion Cioban-Săcuciu, Petru Sfera-Vili, Simeon Todoran, Traian Văcar, Simeon Câmpean, Ilie Țăran-Andrialbu, Costa Popa, Delia Jurca, Silvia Oalge-Cibi, Persa Ceaveț-Cionvica, Ana Stanciu, Lazăr Rachitovan, Tiberiu Cârdu, Gheorghe Coșorui, Cornel Trocea, Simeon Muntean-Cilu, Leana Stanciu, Aurel Ștefan, Viorica Rachitovan, Sidor Vereș, Doina Mihailov, Ginuța Pintor, Ghiță Mihailov, Florica Ștefan, Maria Iacobescu și alții.¹³

Primul președinte al S.C. „Tudor Vladimirescu” a fost Panta Cebzan, apoi au urmat Ion Ardelean-Debarna, Ion Cioban, Tibi Cârdu și alții.¹⁴ ◀

Foto: <http://lokve-fest.blogspot.com>

Note:

1. Mircea Măran, Localități bănățene, Panciova și Timișoara, Editurile „Libertatea și Augusta”, 2003, p. 49
2. Costa Roșu, Corurile noastre bănățene, contribuție la istoria corurilor din Banatul sârbesc, Panciova, Editura „Libertatea”, 1992, p. 38
3. Pavel Gătăianțu, Panta Bagiu, Locve ieri și astăzi, Novi Sad, Editura „Libertatea”, 1999, p. 208
4. Mircea Măran, Români din Voivodina, p. 83
5. Anton Eberst, Muzički amateri Vojvodine, p. 86
6. Informații furnizate de Ionița Muntean din Sân-Mihai, în etate de 63 ani (2010)
7. „Libertatea”, 21 ianuarie, 1954, p. 5
8. Anton Eberst, Muzički amateri Vojvodine, p. 88
9. Pavel Gătăianțu, Panta Bagiu, Locve ieri și astăzi, p. 207
10. Mircea Măran, Români din Voivodina, Zrenjanin, Editura ICRV, 2009, p. 83
11. Informații furnizate de Ionița Muntean din Sân-Mihai, în etate de 63 ani (2010)
12. „Libertatea”, 1 Ianuarie, 1948, p. 4
13. Pavel Gătăianțu, Panta Bagiu, Locve ieri și astăzi, p. 206
14. Ibidem

O PERSONALITATE DISTINSĂ A ROMÂNILOR DIN BANATUL SÂRBESC (II)

Nicolae Roman Nicu – preot, ziarist și cărturar

Ștagiul militar și l-a făcut în Armata Militară a Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor, la cavalerie. A absolvit Școala Militară de ofițer în rezervă. Ca român, care-și iubea poporul, a participat la toate protestele și manifestările organizate de români în vederea înfăptuirii drepturilor etniei căreia îi aparținea.

Nicolae Roman se înscrie ca voluntar în Armata Română în anul 1942, în regimentul 95, Infanterie de la Turnu Severin, cu care ajunge și pe frontul de răzăr. Datorită capacităților și meritelor militare, a avansat până la gradul de căpitan.

Preotul Nicolae Roman, om cu înalte calități morale, a servit biserica și credincioșii ortodocși timp de 38 ani, dintre care 13 ani la Alibunar ai restul de 25 de ani în România (pentru că în anul

1947 a plecat ca refugiat în țara mamă. A funcționat în localitățile Birghiș, Sâmpetru și Făget.

Întâmplarea a focut ca soția Maria, Mia, să rămână în Iugoslavia fără posibilitatea de a contacta cu soțul timp de aproape 21 de ani. Adică, în anul 1968, când relațiile dintre cele două țări s-au normalizat și când preoteasă Maria intenționa să plece la soțul ei în România, fiind copleșită de puternice emoții și sentimentele sufletești, a căzut moartă în gara din Vârșeț.

La patru ani după decesul tragic al soției, în anul 1972, în România, a decedat și părintele Nicolae Roman – Nicu, om și preot cu distinse valori umane. La înhumarea preotului au participat mulți credincioși din Făget, Birghiș și Sâmpetru, din păcate, fără rude, prieteni și oameni dragi din Râtișor, Alibunar, Coștei și Vârșeț.

Podul din Râtișor

Pe parcursul întregii perioade petrecute în România ca refugiat, relațiile cu cei de dincoace de frontieră erau reduse la minim, din motive justificate. Scrisoarea sosită, cu mesaje de felicitări, pe adresa corului din Coștei, cu ocazia aniversării Centinarului Corului respectiv, în anul 1969 (care se păstrează și astăzi în arhiva Societății Culturale "Eminescu" din Coștei) din partea cunoscutului om de cultură și preot Nicolae Roman, ne vorbește despre adevărul că omul a ținut la propășirea culturii din Banatul Sârbesc de unde își trăgea originea.

Prin dispariția fizică, a încetat bogata activitate a ilustrului om cu calități ieșite din comun în raport cu semenii lui, dar și cu destin nefast. Această remarcabilă personalitate – preotul Nicolae Roman – Nicu, și-a asigurat un loc distins în memoria noastră, în memoria românilor din Serbia.

S. Viorel

Roman Nicu împreună cu prietenii lui

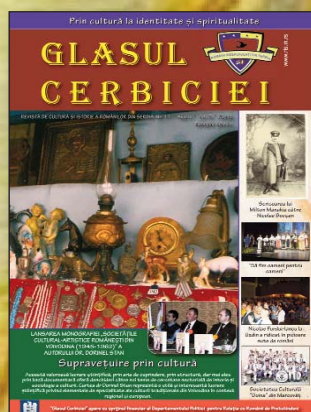
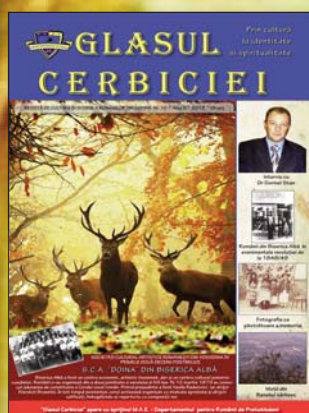
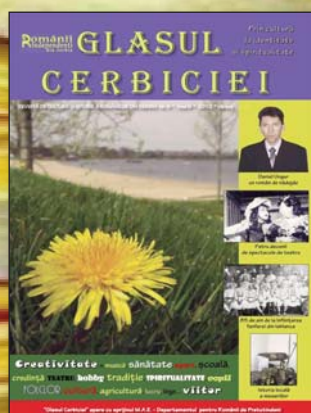
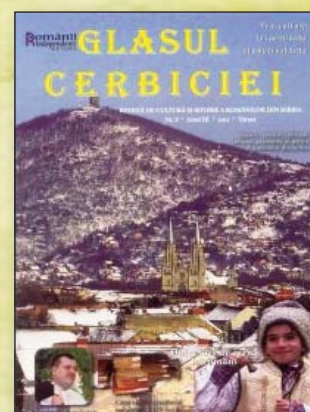
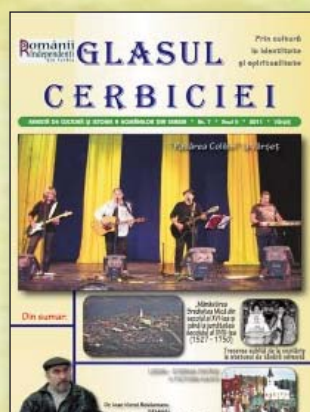
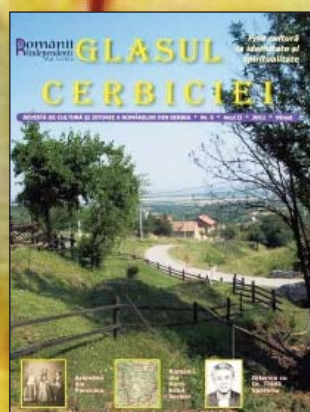
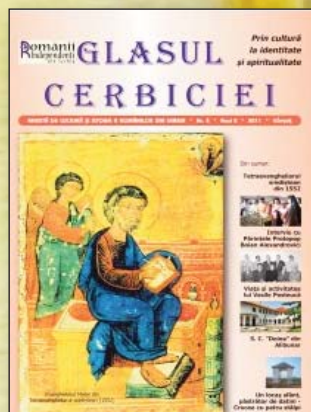
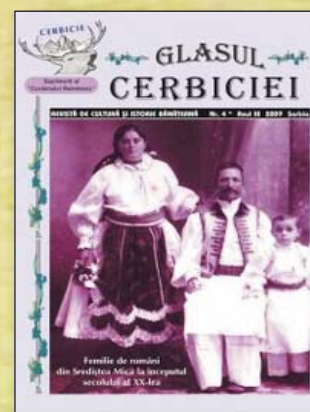
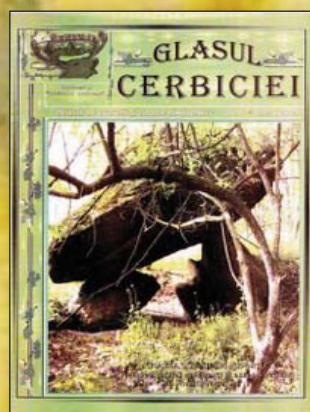
Glasul Cerbiciei - publicație editată și fondată de "Românii Independenți din Serbia"

Contact: tel: +381 13 834-125; 833-388; 836-808; +381 64 1195 384; +381 69 732207 sau e-mail-ul: romanii.independenti@gmail.com; maringaspar@gmail.com; sdorinel@gmail.com

Cont curent: Nezavisni Rumuni Srbije, Vojvođanska Banka a.d. Novi Sad - Vrșac: **320005063997**

și cont valutar: Vojvođanska Banka a.d. Novi Sad - Vrșac: **320005064385**

Reproducerea parțială sau integrală se poate numai cu acordul fondatorului.

SIMFONIE MINORITARĂ ÎN MOV

Românii Independenți din Serbia (RIS) promovează reorientarea către lectură și carte, crearea unei platforme editoriale cu rol de promovare a culturii scrise. Prin proiectul editorial al mediului asociativ românesc se înțelege realizarea unor lucrări din domeniile culturii și civilizației, literaturii, artei, prin activități precum elaborarea, tehnoredactarea, ilustrarea, păstrarea și afirmarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase la nivel național și internațional.

Românii Independenți din Serbia și societatea civică funcționează ca o entitate structurată, dar fără mijloace financiare și tratată cu apatie de instituțiile românești instituționale și publice din Serbia (ICRV, CNMNRS, și CPE "Libertatea"). Există carente foarte mari în perceperea activităților sectorului civic și instituțional. Astfel, vorbind la concret, conducerea instituțiilor românești din Serbia, care nu reprezintă pe nimeni, ignoră până la suprimare mediul asociativ românesc, care a preluat complexitatea problemelor românilor din Serbia în lipsa expunerii instituțiilor și este în măsură să consolideze comunitatea românească cu rol de purtător de cuvânt al comunității. Societatea civică a învins destinul, în drumul spre adevăr și lumină.

Românii Independenți din Serbia Vă dorește un **Crăciun** plin de iubire și un **An Nou** plin de realizări!

Anul electoral 2014 pentru alegerea Noului CNMNRS - Un nou început al **românilor pentru români!**

La mulți ani!

PANCIOVA

Orașul Panciova este situat pe malurile râurilor Tamiș și Dunăre, în Banatul de Sud, și este reședința Districtului Banatul de Sud din Voivodina. Are o populație de 127.162 locuitori, dintre aceștia 4.065 sunt de etnie română (3,19%). Climatul este continental moderat cu vânturi puternice și uscate. După semnarea Păcii de la Požarevac în 1718 între Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, Panciova progresează rapid devenind un centru important comercial, meșteșugăresc și industrial. Săpăturile la Starčevo-Körös-Kriș au descoperit o cultură neolitică, răspândită pe teritoriul României.

Importanța economică iese în evidență în timpul Iugoslaviei postbelice, devenind unul dintre cele mai importante centre ale industriei chimice din țară. Aici se înființează Rafinăria, Petrochimia și Azotara, cât și alte fabrici precum Fabrica de bere Weifert, fabrica de avioane și multe alte fabrici. Parcul orașului a fost conceput și realizat în conformitate cu modelul găsit în orașele europene.

În oraș găsim numeroase cluburi sportive, aproape din toate ramurile sportive, care se pot mândri cu rezultate superioare și cu numeroase medalii internaționale. Un număr însemnat de oameni de știință de renume, scriitori, diplomați, au terminat școlile din Panciova. Școala de Muzică și Balet este cunoscută și în afara țării. Biblioteca orașănească și Arhiva istorică din Panciova, sunt cele mai reprezentative din Serbia.

În perioada anilor 1720-1722 încep primele colonizări ale germanilor, astfel că atunci au existat două localități alăturate: Panciova sârbească și Panciova germană. În continuare au avut loc noi colonizări, printre care și cu români. Azi în zona orașului Panciova, găsim un grup de 6 așezări în care locuiesc și români, adică Panciova cu localitățile Iabuca, Glogoni, Ovcea, Omolița și Satu Nou. Pe lângă Capela Ortodoxă Română, în Panciova își are sediul Casa de Presă și Editură "Libertatea" și Asociația civică "In Medias Res". Televiziunea locală emite o emisiune săptămânal în limba română "Banatica".

Tereza Gașpăr